

מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע יהוה לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב: וידעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את הארץ השובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה: וזכר אלהיך את אשר הקצפת את יהוה אלהיך במדבר למנהיגים אשר יצאת מארץ מצרים ערבאכם עדה המקום הזה ממרים הייתם עם יהוה: ובחרב הקצפתם את יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם: בעלתי החרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית אשר פרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי: ויתן יהוה

מתרבהון מקדמך ובריל לאקמא ית פתגמא די קיים: לאברהם ליצחק וליעקב: וידעת ארי לא בזכותך: אלהיך יהב לך ית ארעא טבתא הדיא למירחא ארי עם קשי קדר את: והווי רביר לא תגשי ית די ארנומא קדם: אלהיך במדברא קמן יומא די נפקתא מארעא למצרים עד מיתבון עד אתרא הרין מסרבין הויתון קדם: ובחרב ארנומון קדם: והוה רגו מן קדם: בכון לשיצאה יתבון: במסקי למורא קמסב לוחי אבניא לוחי קמא די גור: עמכון ויתבית בטורא ארבעין ימין וארבעין לילון קמא לא אכלית ומיא לא אשתיתי: ויהב

י: לוי ית הרין קאו באצבעא די פתגמא די בטורא מנו דקהלא: יא והווי ימין וארבעין לוי ית הרין לוחי אבני יב ואמר: לוי יבא ארי חביל ממצרים קטו די פקדתונן עב יב ואמר: לוי קמו עמא הרין והא הוא: יד אנח ואשצנון ואמר

עכבה (מגילה כ"א):

שיש ישיבה שהוא לא שוות שהיו נראים כל

רשי

לקט בהיר

אעפ"כ לא בלא שס, כי הניחה והגירוש מלוי רק ברשעה הגוים וזכות אבות (ארה"ח): א אין ישיבה זה שלפניו אלא עכבה, כי ודאי שלא ישב משה מפני כבוד השכינה, וכן הוא הגירסא בדפוס הראשון אין ישיבה "ו" אלא עכבה, ולקמן

אור החיים

נשמח"ה:

ויכולין לומר בצדקתי הבאני ה', אכן הכוונה היא כי ממה שהיו רואים שבזמן שהיו ממרים את ה' דרך ביאתם לארץ (ו) ואף על פי כן היו נוסעים וביאתם לרשתה מעתה ביאתם היא ללד צרות אבות ואין ראייה ממה שהם באים לארץ שבזכותם הם

אור בהיר

אמר לא רק בצדקתך וכדומה. (ח) אלא היה מגרשם משה. (ט) שאמר עם קשה עורף אתה והראיה אשר הקצפת, הלא המקליפים כבר ממו, וגם אם יש בהם חפשי שעשו משונה. (ז) והוא מה שאמר עד "בזאכס" וגו'.

י. כתובים ו

ל"א י"ח) פירשו שהיה ה' מכון

עא) ולא אמר ובהם, חמיכות ברזל קטנות, החמיכות קטנות נמשו כסא כבודו יתברך, וא הלוטות ונשאר מקוק לתקוק בלוח כמו מרש מתקוקות מהלוח לא הל

S; frei. 1990

ספרי

מדרש הלכה לבמדבר ודברים
מיסודו של התנא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע

נדפס ע"פ דפוס ראשון ויניציה שי"ו

ונלוה אליו

פירוש ספרי דבי רב

מאת הארי שבחבורה החכם השלם

במוהר"ר דוד פרדו זצוק"ל

בעמח"ס חסדי דוד לתוספתא ומשביל לדוד עה"ת ועוד

סודר והוגה מחדש בתוספת תקונים, מקורות
ומראי מקומות לתנ"ך, בבלי, ירושלמי, מדרשים ורמב"ם
עם מפתח מפורט בסוף ספר דברים

בעריכת חברי מכון לב שמח

מכון "לב שמח", פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תש"ך

אלה, אפילו אחת מהם. מיכן אמרו אין מערבים פירות בפירות אפילו חדשים בישנים, אפילו סאה בדינר, ואפילו יפה בדינר וטריסית לא יערבם וימכרם סאה בדינר. כל עושה עול. קרוי חמשה שמות, עול שטאי* משוקץ חרם ותועבת.

* צ"ל: שוואי.

סליק פיסקא.

[פיסקא רצו - כה יז-יט]

זכור אשר* עשה לך עמלק. זכור בפה ואל תשכח בלב. וכן הוא אומ' 74

* צ"ל: את אשר.

פירוש ספרי דבי רב

מכאן אמרו כו'. אדלעיל קאי, שגם זה בכלל. ויש כאן ט"ס וכצ"ל: אפילו חדשים בחדשים וישנים אפילו סאה בדינר וסאה בדינר וטריסית כו'. ומעין דברים הללו איתא בפי' הזהב (בבא מציעא) דף ס' ע"א. וכפי הלשון דהכא הכי פירושו, אפילו סאה דישנים נמכרים בדינר וסאה דחדשים בדינר וטריסית, וזה בא לקנות ישנים והוא מערב בו חדשים אע"ג דהחדשים יפים יותר ליישן ולפיכך הן ביוקר והוא נותן לו כזול, עם כל זה אסור לפי שהקונה ממה שפסק ישנים שמע מינה שהוא רוצה לאוכלן מיד ולא ליישן והישנים עושין קמח יותר מהחדשים. כך מתבאר מהסוגיא דהתם. וממילא דהוא הדין נמי איפכא אם פסק עמו חדשים לפי שרוצה ליישן והוא נותן לו או מערב ישנים, אע"פ שהן ביוקר לפי שעושין קמח טפי, מ"מ ליישן החדשים מעלו טפי. וטעמא דחדשים בחדשים היינו שפסק לו מחדשים אלה שטובים יותר ועירב עמהם חדשים אחרים דלא מעלו כל כך, אבל אי מעלו מאחר דאלו ואלו חדשים ליכא נפקותא.

כל עושה עול קרוי חמשה כו'. הכי נמי איתא בפרשת קדושים בתורת כהנים. ומביאו רש"י. ועמ"ש בעניי בספרי משכיל לדוד בס"ד.

פסקא (מה) [רצו]

זכור כו' בפה כו'. הכי תניא בפ"ב דמגילה (יח ע"א): זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה, ע"כ. ונראה הכונה דכי היכי 75

שמצוה שלא לשכוח מן הלב מה שעשה כדי להנקם ממנו בזמן הראוי כדכתיב (פסוק יט) והיה בהניח כו', הכי נמי איכא מצוה שאפילו בזמן שלא יוכלו להלחם עמהם יזכרו בפה בכל יום מה שעשה. וכ"כ רבינו האר"י צ"ל שזה אחת מן הזכירות שחייב לזכור בכל יום כמ"ש בספר הכוונות גבי וקרבנו מלכנו לשמן הגדול (סוף ברכת אהבת עולם שבשחרית). ומשום דקשיא דבשלמא שלא ישכחו בלב ניהא כדי שיזכרו בעת רצון למחותם, אבל להזכיר בפה מה יתן ומה יוסיף ולמה נצטוונו בכך, משום הכי קאמר וכן הוא אומר (שמות טו יד) שמעו עמים ירגזון, שכל אומות העולם כיון ששמעו כחו וגבורתו ית' והנסים שעשה לישראל בגאולת מצרים רגזו וחלו, והאויב הזה העיז מצח לבא להלחם, וכביכול עשה רושם נגד הקב"ה, כמ"ש רז"ל (עי' רש"י שמות יז טז) על כי יד על כס יה (שמות שם), הילכך מצוה עלינו לחוש לכבודו יתברך ולזכור בפה בכל יום שימהר, ולהתפלל שיחיש השי"ת למחות את שמו. והיינו נמי דקאמר בתר הכי: בדרך בשעת טירופכם, ולא חמל עליכם, לכן לא תסירו זכרונו מלבבכם. ובצאתכם ממצרים, בשעת גאולתהם, ולא היה פחד אלהים לנגד עיניו עם כל כ"ה ששמע. הרי מוכח שהעיו פניו לבא נגד השם מה שלא היה בכל האומות, לכך חייבים אתם לזכור בפה. ומצאתי בילקוט (תהלים תתסח): הוּוּ מזכירין שמו מלמטה ואני מוחה שמו מלמעלה, יהיו נגד ה' תמיד (תהלים קט טו) כל מה שעשה לנגדי עשה, ויכרת מארץ זכרם (שם) הוּוּ זכור את אשר עשה עמלק, ע"כ.

ספרא דבי רב

הוא ספר

תורת כהנים

כולל

מדרשי התנאים הקדושים זכרונם לברכה לספר ויקרא

ועליו שני פירושים לרבנותינו הראשונים ז"ל

(א) פירוש החסיד אור ישראל וקדושו הרב רבינו אברהם בן דוד מפושקירש בעל ההשגות על הרמב"ם זלה"ה.

(ב) פירוש לאחד מראשוני רבנותינו בעלי התוספות, והוא מיוחס להרב רבינו שמשון משאנץ בעל פירוש ר"ש על סדרי זרעים וטהרות זלה"ה.

ועל שוליו

הנהות ובאורי הגר"א

חמדה גנוזה לרבינו הגאון אור העולם החסיד מהר"ר אליהו מווילנא זלה"ה הכוללת הנהות נפלאות וביאורים רבים מאירי עינים מכתביד גדול ורב; הכמות שהיה ספון ומסומן ולא נדפס מעולם. ובו משוכצים כת"י נוסף שאף הוא לא ראה אור עדיין. והנהות מכת"י ש"ל ע"י ה"חפץ-חיים" זלה"ה וכן ביאורים נוספים לרבינו מספרו, אדרת אליהו" ושאר מקומות. מתוקן כיאות דבר דבר במקומו תוך השוואת נוסחאות ההנהות והביאורים שבכה"ל לשאר המקורות הנ"ל, משולבים וערוכים והיו לאחדים.

עם

אוסף פירושי רבנותינו הראשונים ז"ל לברייתא דר' ישמעאל

(א) פירוש רב סעדיה גאון זלה"ה.	(ד) פירוש רבינו שמשון מקינון זלה"ה
(ב) פירוש רש"י לרבינו שלמה יצחקי זלה"ה	(ה) פירוש רבינו דוד בר' יוסף אבודרהם זלה"ה.
(ג) פ"י הראב"ד לרבינו אברהם בן דוד זלה"ה	(ו) פ"י הרשב"ץ לרבינו שמעון בר צמח זלה"ה.

ובהוספת

פירושים וחידושים לרבנותינו האחרונים ז"ל על התורת-כהנים

(א) ספר הנהות מהרי"ד מאת הגאון העצום ר' יעקב דוד בידרמן זלה"ה אב"ד דק"ק זישנראד כולל פירושים וחידושים רבים עם חילופי גרסאות ומראי-מקומות לכל דברי הו"ל, לרמב"ם וסמ"ג ועוד מהראשונים.	(ב) חידושי הגאון שר התורה ר' מאיר שמחה הכהן מדוינסק זלה"ה שנאספו ונסדרו מתוך ספריו משך חכמה ואור שמח.

הוצאת ספרא

עיה"ק ירושלם תובב"א

שנת השבע, ה' אלפים שבע מאות ותשע עשרה

3

הגהות ובאורי הגר"א

וקטוע ידום ורגלים : ד' סלא יאמר
קאמל ורבי עובד עכו"ם : דס"ד הואיל
ומכר לגבוי ועשה כל מצוות שהם
לגבוי לכך נרדף הכתוב להסיר את
ה' נאלץ לשלם שכר :

ן כי אני ה' אלהיכם את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו * כנגד זה הנמסר לעכו"ם
הכתוב מדבר שלא יאמר הואיל ורבי עובד עכו"ם אף אני אעביר עכו"ם * הואיל ורבי
מנלה עריות אף אני מנלה עריות * הואיל ורבי מחלל שבתות אף אני אחלל את השבתות
תיל לא תעשו לכם אילים * את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו והזהיר כן הכתוב על כל
המצוות * אני ה' אני נאם לשלם שכר :

כל תקנתו הלהב ו יכנגד
הנמסר לעכו"ם ית' זה מיוחד
י והואיל ורבי מנלה עריות
אף אני מנלה עריות מותר
הואיל ורבי הכתוב על המצוות

פרשת בהקתי
פרשה א והלהב אן. אם
תקנתו תכלי ולח ותלמי
תשורו כו' ונתתי נשכים
בעמם תלמד מהמקום מתאווה
שיבו יאכלו עמלים מצודה פ'
יתעו ונחוקתו חייבי לענין
תורה כחמ' נספוך. והא לחמר
שהמקום מתאווה היינו משום
שהתחיל צרכות תחילה או
משום שהרדף נקללת ויתר
חמדי ונרתי מה שונה חונכה
תמות שרענות אלל ורתי כדי
ליראו סלא יעב' או משום דמי
לא היה מתאווה לא היה חומר
כלל הסבר והעובד סלא זה
תשבו זה לא תשבו ותי משום
התאווה לא היה לרדף להתרחק
אלל צעוב לב. כמשפטי פ'
דחינו כמו דגים שנים. לא
יכרת ולא יתעד שמו תלפלי
ל"ג: הלהב ד. יוכה"ל ונתתי
עריכם תרעה על וכה"ל
והשמותי ע"ם וכו"ל וכה"ל
והשמותי ויהא' את הארץ יבול
תהום כשהוא חומר ונתתי
עריכם תרעה הרי אדם חומר
הא זה אני תקיים והשמותי
[וארץ] את הארץ תעבד ובא
וכה"ל כו' :

חסלת פרשת בהר

בחוקותי י ספרא פרשת א

פרק א והלהב אן. ונתתי
נשכים בעמם נלילות חלה
חומר נלילות או חינו אלל
בע"ם. פ' נמי, חומר חמי

אם בחוקותי תלכו * מלמד שהקני"ה
מקלמתי אס קול דרום טהוא
כן בענין. ויו נמי מדכתיב תלכו
לו עמי שמוצ' לו יראל נדרתי
כדכתיב לו יתי כדנכך : ה' הא מה
אני מקיים זכור שמה שונה בפיך.
חנה שונה הלכות שבה : זכור את
אשר הקצפת * כמעשה ענל : שמה
שונה בפיך * הלכות ע"ו : זכור את
אשר עשה למרים * שמה שונה בפיך
הלכות ננעים : זכור את אשר עשה
לך עמלק * שמה שונה בפיך הלכות
מנולה * א"צ כגון וסנתת לנליך
שקבע ומינס להיות קורא כמורה
ככל אלו הענינים * ומאלו נלמוד

תחאזה שיכו ויראל עמלים כמורה.
לשון נקשה * דכתיב אס לא תלמתי
משמע שחזום ישעשו : זכור כוא לחמד
ולכו. דהקם נמי לשון נקשה
אם בחוקותי תלכו * מלמד שהמקום מתאווה שיהיה ישראל עמילים
בתורה וכן הוא אומר לי עמי שומע לי ישראל בברכי יהלכו.
כמעט אויביכם אבניע ועל צריחה אשיכירי * לו הקשבת למצותי
ויהי כנהר שלושך וצורךך בגלי הים * ויהי כחול ורעך וצאצאי
סעך כמעוותו ולא יכרת ולא ישטר שמי מלפני * זכור הוי' אומר
מי יתן והיה לכתבם זה להם ליראה אותי ולשכור את כל מצותי כל
הימים למען ייטב להם ולכנייהם לעולם * מלמד שהמקום מתאווה
שיהיו עמילים בתורה * אם בחוקותי תלכו * יבול אלו המצוות *
כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הרי מצות

לאחרים * דין למי ראשון כן לערומם לחרון : ד וכן הוא חומר ונתתי את
עריכם תרעה וכו' מעובר וכו' * נמלא שחין כהן וכרון חלם דומיא דהנבו
דכשו וכרון : זכור והשמותי את מקדשכם וכו' מן הגדולות * דחינו
ויסו נלילות כגון * והס
נגדויות שזכור כאן * א"צ כל הני
וכי היא חומר דקלמתי * מנול רחיה
שמשע הדבר לשני ענינים כחו סתו
דלעיל * ורובו מרי קראי לרש.
זשי מן הגדולות חילות של עולי
רגלים :
פרק א ונתתי נשכים בעמם
כדכתיב * כדכתיב
או קודם : או מינו אלל כערי
שמות * דחינו חמיו ושמי שהם
נפטי

אמורות * הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו להיות עמלים בתורה * זכור הוא אומר אם לא תשמעו לי יבול אלו המצוות *
וכשהוא אומר ולא תעשו את כל המצוות האלה הרי מצוות אמורות * א"כ למה נאמר אם לא תשמעו לי להיות עמילים
בתורה * זכור הוא אומר זכור את היותי שבו * כשהוא אומר שמור * הרי שמירת לב אמורה * הא מה אני מקיים
זכור * שתתיה שונה בפיך * זכור הוא אומר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך כבדברי * יבול בלכך * כשהוא אומר
אל תשכח הרי שכיחת לב אמורה * הא מה אני מקיים זכור שתתיה שונה בפיך * זכור הוא אומר זכור את אשר עשה ה'
אלהיך למרים * יבול בלכך כשהוא אומר השטר בננע הצרעת לשכור סאר ולעשות הרי שכיחת לב אמורה * הא מה אני מקיים
זכור שתתיה שונה בפיך * זכור הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק * יבול בלכך * כשהוא אומר לא השכח הרי שכיחת לב
אמורה * הא מה אני מקיים זכור שתתיה שונה בפיך : ד' זכור הוא אומר ונתתי את עריכם תרעה וכו' כשהוא אומר והשמותי
אני את הארץ הרי אדם אומר הא מה אני מקיים ונתתי עריכם תרעה ומשכ * זכור הוא אומר והשמותי את מקדשכם * יבול
מן הקרבנות כשהוא אומר ולא ארית בריח ניחוחכם הרי קרבנות אמורים * הא מה אני מקיים והשמותי את מקדשכם מן הגדולות :
ה אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הלמד לעשות שלא לעשות נזח לו שלא נברא :
פרק א ונתתי נשכים בעמם * כרביעות אהא אומר כרביעות או אינו אלא כעריב שבתות אסרו אפילו שנים
כשני

פירוש הראב"ד

פירוש הראב"ד
אם בחוקותי תלכו * מלמד שהקני"ה
מקלמתי אס קול דרום טהוא
כן בענין. ויו נמי מדכתיב תלכו
לו עמי שמוצ' לו יראל נדרתי
כדכתיב לו יתי כדנכך : ה' הא מה
אני מקיים זכור שמה שונה בפיך.
חנה שונה הלכות שבה : זכור את
אשר הקצפת * כמעשה ענל : שמה
שונה בפיך * הלכות ע"ו : זכור את
אשר עשה למרים * שמה שונה בפיך
הלכות ננעים : זכור את אשר עשה
לך עמלק * שמה שונה בפיך הלכות
מנולה * א"צ כגון וסנתת לנליך
שקבע ומינס להיות קורא כמורה
ככל אלו הענינים * ומאלו נלמוד

פרשה א חס בחוקותי תלכו שהמקום מתאווה שיכו ויראל עמלים כמורה :
יש חמשים מדכתיב חס טהוא לשון נקשה כדכתיב חס לא תלמתי
מן בענין. ויש חמשים מדכתיב חס לו יתי כדנכך : ה' הא מה
אני מקיים זכור שמה שונה בפיך. חנה שונה הלכות שבה : זכור את
אשר הקצפת * כמעשה ענל : שמה שונה בפיך הלכות
מנולה * א"צ כגון וסנתת לנליך שקבע ומינס להיות קורא כמורה
ככל אלו הענינים * ומאלו נלמוד

אם בחוקותי תלכו * מלמד שהמקום מתאווה שיכו ויראל עמלים כמורה :
לשון נקשה * דכתיב אס לא תלמתי
משמע שחזום ישעשו : זכור כוא לחמד
ולכו. דהקם נמי לשון נקשה
אם בחוקותי תלכו * מלמד שהמקום מתאווה שיהיה ישראל עמילים
בתורה וכן הוא אומר לי עמי שומע לי ישראל בברכי יהלכו.
כמעט אויביכם אבניע ועל צריחה אשיכירי * לו הקשבת למצותי
ויהי כנהר שלושך וצורךך בגלי הים * ויהי כחול ורעך וצאצאי
סעך כמעוותו ולא יכרת ולא ישטר שמי מלפני * זכור הוי' אומר
מי יתן והיה לכתבם זה להם ליראה אותי ולשכור את כל מצותי כל
הימים למען ייטב להם ולכנייהם לעולם * מלמד שהמקום מתאווה
שיהיו עמילים בתורה * אם בחוקותי תלכו * יבול אלו המצוות *
כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הרי מצות
אמורות * הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו להיות עמלים בתורה * זכור הוא אומר אם לא תשמעו לי יבול אלו המצוות *
וכשהוא אומר ולא תעשו את כל המצוות האלה הרי מצוות אמורות * א"כ למה נאמר אם לא תשמעו לי להיות עמילים
בתורה * זכור הוא אומר זכור את היותי שבו * כשהוא אומר שמור * הרי שמירת לב אמורה * הא מה אני מקיים
זכור * שתתיה שונה בפיך * זכור הוא אומר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך כבדברי * יבול בלכך * כשהוא אומר
אל תשכח הרי שכיחת לב אמורה * הא מה אני מקיים זכור שתתיה שונה בפיך * זכור הוא אומר זכור את אשר עשה ה'
אלהיך למרים * יבול בלכך כשהוא אומר השטר בננע הצרעת לשכור סאר ולעשות הרי שכיחת לב אמורה * הא מה אני מקיים
זכור שתתיה שונה בפיך * זכור הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק * יבול בלכך * כשהוא אומר לא השכח הרי שכיחת לב
אמורה * הא מה אני מקיים זכור שתתיה שונה בפיך : ד' זכור הוא אומר ונתתי את עריכם תרעה וכו' כשהוא אומר והשמותי
אני את הארץ הרי אדם אומר הא מה אני מקיים ונתתי עריכם תרעה ומשכ * זכור הוא אומר והשמותי את מקדשכם * יבול
מן הקרבנות כשהוא אומר ולא ארית בריח ניחוחכם הרי קרבנות אמורים * הא מה אני מקיים והשמותי את מקדשכם מן הגדולות :
ה אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הלמד לעשות שלא לעשות נזח לו שלא נברא :
פרק א ונתתי נשכים בעמם * כרביעות אהא אומר כרביעות או אינו אלא כעריב שבתות אסרו אפילו שנים
כשני

ברכות י"א [ע"ג]
הרי"ף [גס ה, ב]
קריאת שמע א, ו:
זו:
[צדוק] שם י"ג
ובירושלמי (ד')
ב הלכה ב ור"ש שם
בס רבי מנחם ל'
במשנה ח"א סימן
מו ושינוי:
: האל (מונח)
ברכות י"ב ב ד"ה
ונה [ש"ס] שם
י"א [שם] מההיא
דף י"ב [ש"א]:
ושלמי (ד') [שם]
שם בס רב אלפי:
אבות [שם י"ג, ב]
[ה] ורבי יונה
ב ד"ה [היא]
! הלכות גדולות
יות רש פי' ופיו:
זה רש השנה
בפסק (ב') [ג]
אשה [סימן י"א]:

א וחזור וקורא. ואפילו לא קראן כלל יאל ידי חובת קריאת שמע, (י) עיין סימן נ"ח סעיף ו': ב שאם הקדימם. ואע"ג דאינה פותחת בצדוק, וכל זכרה שאין זה מלכות אינה זכרה, מכל מקום כיון דמתקנה סמוכה לחזרתה, אף שקורא אותה לפני עצמה אין זה שם ומלכות (כסף משנה קריאת שמע א, ב, ח).
א ובחשבות הרשב"א [ח"א] סימן ש"ז כחז העטעס, משום דהוי זכרה קצרה, וי"ל, ועיין בטור סימן ו'. איתא בכוונות [א, ב, ג, ד, ע] שער הכוונות ענין טוהט יתיר וזכרתיים [פרי עץ חיים שער קריאת שמע פ"ג] דהזכירות הללו הם מלכות עשה, לכן כשיאמר וזנו צדוק, יזכור מתן תורה, וקרבנותו, מעמד הר סיני, לשמן הגדול, מעשה עמלק, שאין השם שלם. להודות לך, הפה לא נברא רק להודות ולא לדבר לשון הרע, וזהו זכרת מעשה מרים, וזכרתם את כל מלות ה', וזה שנת שקולה כנגד כל המלות [ירושלמי ברכות פ"ב הלכה ה]. וכשיאמר והציאתו לשלום

מאצטע כנפות הארץ, יניח הכנפות של הטלית שעל כתפיו ליפול למטה, עכ"ל. ובלקוט [שמעוני] פרשת נחוקי [רמו הרע] מביא ג"כ זכור את אשר הקלפתם [את] ה' אלהיך במדבר וגו' [דברים ז, ו], וזכור צפה, ע"ש בשם (ספרי) " [מורק כהנים] [ריש מקומן]. [ונראה לי שזכור זה כשיאמר בזהבנה, לאפוקי צאווה פעם לא היו אזובין השם. ארריך טעם] [למה מקנו לקרות פרשת עמלק מה שלא תקנו

מלך נאמן ומכל מקום בהשלמת הג' חיבות יסמך על מה ששומע מפי השי"ך כשהחורז ה' אלקים אמת, אבל ביחוד יש לו לומר אל מלך נאמן, כיון שבחודש וזר חיש רוח צה, א] קורא לו מערות [קהלה א, טו כו, ע"ש, ובשליה וענין חסלה ד"ה א"י ש'אמרן] כתב שבנראה בעיניו מנהג הספרדים שלא יענה אמן, ויסים עם השי"ך כדי שלא להפסיק בין האהבה לקבלת עול מלכות שמים. ולכן בין בשחריח ובין בערביית מסיים באהבה, ושוכ אחר הפסוק של קריאת שמע חוזר ובתחיל ואהבה, ע"ש. ומכל מקום אם סיים קודם השי"ך יש לענות אמן, ויחזן אל מלך נאמן כמו שכתוב בסימן ס"א [סעיף ג בהגה]. ועיין בפרת שושן כלל א' סימן ט"ו טעם דלא יענה אמן, אע"ג דמותר להפסיק מפני יראה וכבוד כמו שכתוב בטור סימן ס"ו, כיון שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשבח אחר. וע"ש [בפרי שושן] שכתב במי שצריך להניח טלית ותפילין והוא אחר ביוזן שאמר, לכתחילה יסמך קצת פסוקי דומרה, ויניחם בין מוזמר למזמור, ובריעבר אם הניחם בין ברוך שאמר לפסוקי דומרה אל הפסיד הברכה, ע"ש. ועיין לעיל סימן נ"ג בבאר היטב ס"ק ג' בשם גינת ורדים [חלק א"ח כלל א סימן נא-ב] ומה שכתבתי שם, ולקמן סימן ס"ו [בבאר היטב ושערי תשובה ס"ק ט]:

יב דרמ"א

נמרא ברכות רב יהודה אמר ותוספות שם בן ור"א"ש ע"י רב הטור בשם (ב') טור: סעיף ז:

שערי תשובה

מלך נאמן ומכל מקום בהשלמת הג' חיבות יסמך על מה ששומע מפי השי"ך כשהחורז ה' אלקים אמת, אבל ביחוד יש לו לומר אל מלך נאמן, כיון שבחודש וזר חיש רוח צה, א] קורא לו מערות [קהלה א, טו כו, ע"ש, ובשליה וענין חסלה ד"ה א"י ש'אמרן] כתב שבנראה בעיניו מנהג הספרדים שלא יענה אמן, ויסים עם השי"ך כדי שלא להפסיק בין האהבה לקבלת עול מלכות שמים. ולכן בין בשחריח ובין בערביית מסיים באהבה, ושוכ אחר הפסוק של קריאת שמע חוזר ובתחיל ואהבה, ע"ש. ומכל מקום אם סיים קודם השי"ך יש לענות אמן, ויחזן אל מלך נאמן כמו שכתוב בסימן ס"א [סעיף ג בהגה]. ועיין בפרת שושן כלל א' סימן ט"ו טעם דלא יענה אמן, אע"ג דמותר להפסיק מפני יראה וכבוד כמו שכתוב בטור סימן ס"ו, כיון שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשבח אחר. וע"ש [בפרי שושן] שכתב במי שצריך להניח טלית ותפילין והוא אחר ביוזן שאמר, לכתחילה יסמך קצת פסוקי דומרה, ויניחם בין מוזמר למזמור, ובריעבר אם הניחם בין ברוך שאמר לפסוקי דומרה אל הפסיד הברכה, ע"ש. ועיין לעיל סימן נ"ג בבאר היטב ס"ק ג' בשם גינת ורדים [חלק א"ח כלל א סימן נא-ב] ומה שכתבתי שם, ולקמן סימן ס"ו [בבאר היטב ושערי תשובה ס"ק ט]:

ו והערות

ש"י לא כחז ג' אלא רק גונס דבה ע"ש:
יהא למ"ד מ"פ והשנוט:
עמ אלוהו דלוני ח מונח הדין על דשיכרל:
ר"ח רש פסק דברכות אין יאל את דברי אף נקטע f ממלך זה פין עיין אור זרוע קריאת שמע גר הגר בברכות בן בשם הר"ם, וזו דהרי"ם פלוג ב האל:
מהדומה מק"פ:
דעוב הראשון כשיאמר וזנו מתן מורה, צמד הר סיני.

ביאור הגר"א

[א] ופסוק [א] ברכה כו'. גירסת הרי"ף [ברכות ה, ב] ור"א"ש [שם פ"א סימן יב] ורבנן אומרים אהבת עולם תניא נמי הכי אין אומרים אהבה רבה אלא אהבת עולם וכן הוא אומר כו', וטעות סופר בספרים שלנו. וכתב [הרי"ף] קיימא לך כרבנן, דתניא כוותיה. והא דאמר שם [ברכות יא, ב] השכים לשנות כו', ושם מאי ברכה אחת כו', הכל מימרא דרשמיאל הוא, ואזיל לטעמיה, אבל אנו קיימא לך כרבנן: [ב] והגה ויש אומרים כו'. מכל (מזיל) [הג"ל] [סיק א], מה שאין כן בערבית דלא מיירי שם, תוספות [שם ד"ה ורבנן] ור"א"ש [שם]: שם אלא בברכה אחרונה, שקריאת שמע מפסקת ביניהם. ובמתניתין שם [ברכות יא, א] אחת ארוכה כו' פירש הרמב"ם [פירוש המשניות פ"א משנה ד] קצרה שאינה [שם יב, א] פתח ברשכרא כו', אע"פ שמארין לפירוש הרי"ף [שם ג, א]. ועוד הוכיח [הרשב"א] מירושלמי [שם פ"א הלכה ה] דלא כרש"י [שם יא, א] ד"ה אחת ארוכה [והוספות [שם ד"ה אחת], ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ס"ט א]: [ד] ופסוק [ג] קרא כו'. מתניתין ריש פרק ב' [ברכות יג, א] היה קורא כו', ואמר עלה בירושלמי [שם הלכה א] אמר ר' בא זאת אומרת ברכות אינן מעכבות. ואף שרב האי גאון [מוכח ברשב"א שם יא, ב] ד"ה [ושמע] כתב דוקא ביחוד אבל בציבור מעכבות, כמו [שם] לסברא ראשונה דהברכות לא קאי על קריאת שמע, דאם לא כן היאך מקילין להפסיק בין הפרקים, ומקילין בהן יותר מכאמצע, כסף משנה [קריאת שמע ב, יז]. ועיין מ"א סימן ר"י ס"ק ד': [ה] וחזור כו'. ר"ל, אף על גב דאינו מעכבות לקריאת שמע ויצא ידי חובת קריאת שמע אף אם לא ביוזן כלל, מכל מקום ידו חובת ברכות לא יצא ויכול לברך בלא קריאת שמע, כי לא נתקנו על קריאת שמע, שאינו מברך וצונו. וזה שכתוב בסוף פרק ג' [ברכות כב, ב] אם יכול לעלות כו', אף שאין פנאי לברך. ויברך אח"כ, ובסוף פרק קמא ושם י, בו לא הפסיד הררי"ם על דהתמיד רבנן וכו'...

סימן ס

דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים כונה.

ובו ה' סעיפים:

- א ב [א] ברכה שניה (*) אהבת עולם: הגה [ב] ב' ויש אומרים אהנה רבה י"י וכן נוהגין בכל אשכנז: ב [א] ואינה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה לברכת יוצר אור: (ואם היא פוטרת ברכת המורה עיין לעיל ב' סימן מ"ז):
- ב [ה] קרא קריאת שמע בלא ברכות יצא ידי חובת קריאת שמע [ו] וחזור וקורא [ח] הברכות בלא קריאת שמע [ז] ונראה לי ששוב לחזור ולקרוא קריאת שמע עם הברכות:
- ג [א] סדר הברכות " אינו מעכב ב שאם הקדים שניה לראשונה יצא ידי חובת ברכות:
- ד [ז] יש אומרים שאין מצות צריכות כוונה [ח] ויש אומרים שצריכות כונה לצאת

באר היטב

א (*) אהבת. וכן גונס הוהר והאר"י ז"ל [פרי עץ חיים שער קריאת שמע פ"ג]: (א) הברכות. ואפילו לא קראן כלל יאל ידי חובת קריאת שמע, עיין סימן נ"ח סעיף ו': [מ"א פ"ק א]. כתב בספר הכוונות ד' זכירות הם, והם [א], י זכירות מתן תורה, כמו שכתוב [דברים ז, ט-י] וזכור את אשר עמדה וגו'. ב', זכור את אשר עשה לך עמלק [שם כה, יז, ג], וזכור את אשר עשה ה' למרים וגו' [שם כה, ט]. ד', זכירת מלרים. והדי' זכירות אלו יטיין, כשיאמר וזנו צדוק מתן תורה יזכור מעמד הר סיני יו. שאלו חזר זנו מכל עם וקרבתו לקבל חורמו. לשמן הגדול, יכיון מעשה עמלק, כי אין השם מלא עד שימחה שם עמלק, להודות לך, יכיון שפפה והלשון נבראו כדי להודות ולהלל שמו, ולא לדבר לשון הרע, וזהו זכור מעשה מרים, וזכירת מלרים יכיון בפרשת צילית על פסוק אמי ה' אלהיכם אשר הוצאתי מארץ מצרים, עכ"ל, [מ"א פ"ק ט]. וזכרתם את כל מצות וזו ציצית ששקולה נגד כל המצות [נזירים כה, א]. וכתב המ"א [שם] ובלקוט מביא ג"כ שרץ ג"כ לכוון וזכור את

הגהות רעק"א

א (א) [פנאי סקי] ובחשבות הרשב"א [ובזו] דהוי זכרה קצרה. ומצולר כזכרות במשנות [מולדות אלס] [הרשב"א] המיוחסות להרמב"ן [סימן קנז ורס]: ב (שם בא"ה) וצ"ע. דהא כלמת מכל מקום זכרה קצרה בעיני ג"כ שם ומלכות, ואלא מלכות לא הוי. זכרה [הגה, ובמחצית השקל כתב פירוש אחר]:

[ג] [שריין ואינה כו'. כמו שכתוב בפסחים ק"ד ב' וברכות מ"ו א'. ולא הוצרך [א] אחת ארוכה כו' פירש הרמב"ם [פירוש המשניות פ"א משנה ד] קצרה שאינה [שם יב, א] פתח ברשכרא כו', וכתב דאי אפשר לומר להארין ולקצר כמשמען, דהא אמרין [שם מ, ב] [בנימין] [בנימין] דעיא כו', ואמרין [והוספות [שם ד"ה אחת], ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ס"ט א]: [ד] ופסוק [ג] קרא כו'. מתניתין ריש פרק ב' [ברכות יג, א] היה קורא כו', ואמר עלה בירושלמי [שם הלכה א] אמר ר' בא זאת אומרת ברכות אינן מעכבות. ואף שרב האי גאון [מוכח ברשב"א שם יא, ב] ד"ה [ושמע] כתב דוקא ביחוד אבל בציבור מעכבות, כמו [שם] לסברא ראשונה דהברכות לא קאי על קריאת שמע, דאם לא כן היאך מקילין להפסיק בין הפרקים, ומקילין בהן יותר מכאמצע, כסף משנה [קריאת שמע ב, יז]. ועיין מ"א סימן ר"י ס"ק ד': [ה] וחזור כו'. ר"ל, אף על גב דאינו מעכבות לקריאת שמע ויצא ידי חובת קריאת שמע אף אם לא ביוזן כלל, מכל מקום ידו חובת ברכות לא יצא ויכול לברך בלא קריאת שמע, שאינו מברך וצונו. וזה שכתוב בסוף פרק ג' [ברכות כב, ב] אם יכול לעלות כו', אף שאין פנאי לברך. ויברך אח"כ, ובסוף פרק קמא ושם י, בו לא הפסיד הררי"ם על דהתמיד רבנן וכו'...

ברכות יתכן שאלו זכרון האל
מכיון ירושלים

הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים, תרס"ח

בעזרת השם יתברך

ספר

ארצות החיים

על שולחן ערוך אורח חיים
חלק א' - חלק ב'

בו שלשה ספרים נפתחים - שלש ארצות מרוחים

א.

לב הארץ

לשון השיר והרמ"א ממתקם כעורחם באותיות לביה אבותם, ונוסף עליהם כל אשר תרשו נושאי בליהם, גם ביאור רבירבם, ואחר גורל של רינים מתודעים, מפי ספר הקדומים או ש"ת אחרונים, או אשר הוספתי מדעתי, ניכרים באותיות קטנות למטה

ב.

המאיר לארץ

מראה מקום כל דין ושורשו, חולת זה מלא כל משכיות לאלפים ורבותא ציונים ועונשים, אל כל אפיקי הש"ס, וכל נבואת ארצות הספרים, גם מנורם בחובו פלפולים ארוכים בלשון קצר, או בחובת עיני לבד, והחורש בענלהו ימצא חרהו

ג.

ארץ יהודה

ביאור על השיר בדרך פלפול בדרכה, בחקירות שונות ומסולאות, יתענגו בו אוהבי הפלפול ויתעלמו בארצו באהבים

החום המשולש לא במהרה ינחק, כי כאשר יחסר האחד רעהו יתקרנו, ואשר יקצר זה אחיו ישלימונו, כל הלכה פרושה, וכל דבר הקשה, בין בש"ס ובפוסקים, בין היוצא מסוד האלהיים המקובלים, כולם נקבצו כאן, איש לא נעדר

שלש ארצות האל כבשתי, המלאה קדשתי, באתי ובמחרשתי, וסודם פרשתי, בעטתי ובקסתי, אלה תולדות ימי עלומי, כי לצעיר ימים אנכי, ואל ה' אתפלל כל אכשל בדבר הלכה

מאת כבוד הרב הגאון האביר, צדיק כביר, הוא המשביר, לשחקים יאביר, וחילים יגביר

מוה"ר מאיר ליבוש מלבי"ם זצוק"ל

משל ומליצה

עלה לתרופה

וכעת נדפס מחדש בהדיוור רב
באותיות מאירות עינים ובהגה"ה מדוייקת ובהוספת מפתחות ועוד
שנת חש"ס"ט לפ"ק
ע"י הצב"י יהודה בראון

מכון אגודת ספרים תל אביב

ארץ יהודה

לב הארץ

המאיר לארץ

גדין היה שיהיו קורין פי' צלק ובלעם ככל יוס, מ"ט, אמר ר' אלעזר, מפני שכחבוה צמורה וצנזאים וצנזאים וילה"ק לטעם זה יאמר דלר"ך לקרות פי' עמלק ככל יוס שכחבוה ג"כ צנז"ך, כמ"ש צמגילה (דף ז' ע"ה) כמוז זאת מ"ש כאן וצמ"ת זכרון מ"ש צנזאים, צמ"ש צמגילה, ומגילת אסתר הוא מן הכתובים, כמ"ש צנז"ת (דף י"ד), וצירושלמי כן הלשון צהדיא, צמ"ש צמזבים, וא"ל דר"א יסבור כמ"ד מגילת

אסתר לא נתנה לכמוז ואינה ככלל כמזבים, ו"א דהא צירושלמי (פ"ק דמגילה) אומר ר"א צעלמו, נאמר כאן דברי שלום ואמת, ונאמר להלן אמת קנה ואל המכור הרי הוא כאמיתה של תורה, מה זו כריכא שרטוט, אף זו כריכא שרטוט, הרי דנתנה לכמוז, ומה קנת סמך דפרשת עמלק צ"ל חיוז לקרותה ככל יוס ולא כר"ך להשמיענו, א"אמנס מה שנסתפקת מדוע לא יהיה חיוז קריאתם מן התורה זו ג"כ שאלת המג"א צמ"י מ"א

סק"ז ולפ"ד אין זו שאלה כלל, דהא מצוה צמפרי (פ' ה"א) ומגילה (דף י"ח) זכור יכול בלצ"ך כשהוא אומר לא משכח, הרי שכחת הלב אמור, מה אני מקיים זכור שתייה שונה צפ"ך, וממילא רק זכירות מעשה עמלק צפה הוא מצות עשה משום דכתיב זכור אל משכח (וע"י צמ"ב"ס ה' מלכים מנאו לבי מלוא) אלל צשאר זכירות דכתיב זכור לזכר אין חיוז רק בלב, וגם זכירות מעשה עמלק כיון שאין לזה זמן מוגבל אין חיוז רק פעם אחד צשנה, ולזה קצבו פרשת זכור, והנה צמעשה העגל שכח צו ג"כ זכור אל משכח את אשר הקצפת, וצמ"כ דריש ליה ג"כ שחיוז לזכרו צפה, צ"ע אמאי לא חקנו צו קריאת התורה, וע"י צמג"א שם כתב מפני שהוא גנותן של ישראל, ונראה שצמטעם זה חקנו פרשת פרה וצפסקי תוס' (פ"ק דברכות) והרשב"א צמדושי (סג) כתבו שהוא מדאורייתא, והלח"מ (פ"ז דברכות) תמה עליהם למה יהי מן התורה, ולפ"ז נראה שצ"י שאל"א לקרות מעשה העגל שהוא גנותן של ישראל כמ"ש צמגילה (דף כ"ה) חקנו צעצורו פרשת פרה שכל מעשיה היה נגד מעשה העגל, כמ"ש רש"י (צפי' התורה צמ"י ר"מ הדרשן).

אמונ הרמז"ס כתב שזכירת מעשה העגל לא היה נוהג אלל צדור המדבר שהם היו המקציפים, וצוה נוכל להשוות דעת הפסקי תוס' והרשב"א עם כל הפוסקים שס"ל דפרשת פרה מדרצנן, כי הם כתבו זה עמ"ש תוס' (ברי' פרק ה"ב קורא), עמ"ש שם למימרא דסברי רצנן דכל התורה צלה"ק נאמרה דאי ככל לשון נאמרה שמע ל"ל, איצטרין משום דכתיב והיו, והקשו תוס' הא עורא חיקן קריאת התורה ומקמי עורא והיו ל"ל, וע"ז משני צפסקי תוס' דאצטרין לפרשת פרה וזכור שהם דאורייתא, ר"ל שגם פרשת פרה היה כבר דאורייתא, צומן דור המדבר, אלל צומן הזה מודים שהוא רק מדרצנן, (וצמ"ק הארכתי צוה אם היה קה"ת נוהג צמדצר לדעת ר"ל גיטין (דף ס' ע"ה) לתורה חתומה נתנה ואכ"מ) והנה הרמז"ס מונה זכירת מעשה מרים ככלל המצות, ומציא לשון

על פסוק ונפש כי תקריב, וברבה (קהלת) על פסוק טוב מלא כף נחת, ובמדרש (משלי) ע"פ הון מהכל ימעט לענין ת"ת: [פ"א] ומ"י כ"כ בא"ר (סק"י) בשם פסקי תוס', ובל"ח (פרק הוראה אות פ"ד). וכן מוכח מתוס' (ברכות דף י" ע"ב) וצפספיו כצדווי ולצו רחק ממני. [פ"א] ומי שהוא צעל תורה ויש לו לצ להצין וללמוד יכול למונע מלומר הרבה חתנות וצקשות הנדפסים צמדורים. וטוב יומר שילמוד צמקומס:

לתפלה, ועיי"ש בתוס', וגם למ"ש (בירושלמי פ"ק דברכות ופ"ק דבשבת) דר"י שאומר דאפי' לתפלה אנו מפסיקים מת"ת כדעתו, דר"י אמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כו', ומשמע לכאורה דאפי' לתפלה שלא בזמנה יש להפסיק מת"ת לר"י, מ"מ הא אנו לא פסקינן כר"י שם בברכות (דף כ"א) דאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו רק בספק התפלל לא בודאי

מפסיקים בין לק"ש בין לתפלה, ועיי"ש בתוס', וגם למ"ש (בירושלמי פ"ק דברכות ופ"ק דבשבת) דר"י שאומר דאפי' לתפלה אנו מפסיקים מת"ת כדעתו, דר"י אמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כו', ומשמע לכאורה דאפי' לתפלה שלא בזמנה יש להפסיק מת"ת לר"י, מ"מ הא אנו לא פסקינן כר"י שם בברכות (דף כ"א) דאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו רק בספק התפלל לא בודאי

מפסיקים בין לק"ש בין לתפלה, ועיי"ש בתוס', וגם למ"ש (בירושלמי פ"ק דברכות ופ"ק דבשבת) דר"י שאומר דאפי' לתפלה אנו מפסיקים מת"ת כדעתו, דר"י אמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כו', ומשמע לכאורה דאפי' לתפלה שלא בזמנה יש להפסיק מת"ת לר"י, מ"מ הא אנו לא פסקינן כר"י שם בברכות (דף כ"א) דאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו רק בספק התפלל לא בודאי

המאיר לאו בודאי התפלל: ה [ג] העקד הלבוש. וכתב בשה"כ שיש הקרבנות, ויש לאמרו אפי' בע וכ"כ בעל שתי ידות וטולת ב ענין העקדה שאברהם איש חסד עקד פחד יצחק, לכלול ר"ן ברחמים, וזה נרמז כמ"ש צפונה לפני ה', לכלול צד צפון בדרום, וע"ז העיד בתד"א, דכל מי שאומר פסוק זה הקב"ה זוכו מועיל גם להכניע היצר, וכ' דהאומרו בכוונה שלמה ושב עונותיו, וע"י באר"י סק"ה: המרבה לא העדיף והממעיש שאין ההשתדלות מועיל מאומו הוכיח: מזה דכל מי שיש לו מ מה נאכל למחר, ה"ז מקטני אנ מ"ח ע"ב), ולכאורה הא במנחו מגילת אסתר, והיו חייך תלואיו חטים לשנה ופחדת לילה ויום מע"ש לע"ש, ולא תאמין ב הפלטר, אך באמת אמרו (בשו וכו'), אלא שהרעותי את מעשי וא"כ הלוקח חטים לשנה, אם מעשיו אינו בטוח בפרנסתו,

המאיר לאו בודאי התפלל: ה [ג] העקד הלבוש. וכתב בשה"כ שיש הקרבנות, ויש לאמרו אפי' בע וכ"כ בעל שתי ידות וטולת ב ענין העקדה שאברהם איש חסד עקד פחד יצחק, לכלול ר"ן ברחמים, וזה נרמז כמ"ש צפונה לפני ה', לכלול צד צפון בדרום, וע"ז העיד בתד"א, דכל מי שאומר פסוק זה הקב"ה זוכו מועיל גם להכניע היצר, וכ' דהאומרו בכוונה שלמה ושב עונותיו, וע"י באר"י סק"ה: המרבה לא העדיף והממעיש שאין ההשתדלות מועיל מאומו הוכיח: מזה דכל מי שיש לו מ מה נאכל למחר, ה"ז מקטני אנ מ"ח ע"ב), ולכאורה הא במנחו מגילת אסתר, והיו חייך תלואיו חטים לשנה ופחדת לילה ויום מע"ש לע"ש, ולא תאמין ב הפלטר, אך באמת אמרו (בשו וכו'), אלא שהרעותי את מעשי וא"כ הלוקח חטים לשנה, אם מעשיו אינו בטוח בפרנסתו,

הקרבנות, שר"ך להקריב צו עולה ע"ג עולה ושעירי ע"ג חטאת, עולה קודם לחטאת וצ"באר הענין אקדים מ"ש צנ הייתי מצקש, לא הייר מישראל, נתקצו כל א"ה אלל צלו מצקש הייתי אומר למיכאל ולגבו חלה צלשון חמיה לא הייתי אוו

ספר

שאלות ותשובות

ערזגת הבשם

חלק אורח חיים

והם שו"ת וחידושי הלכות מענינים הנוגעים
 לשלחן ערוך אורח חיים אשר השאיר אחריו
 ברכה הרב הגאון הצדיק המפורסם בכל הזמני
 ארץ בתורתו ועדמתו חסידותו ופרישותו מרן
 משה בן הרב הגדול הצדיק החריף עצום
 המפורסם בשם טוב מו"ה עמרם זצ"ל ר"ה
 גרינוואלד מו"ה משארנא שהי' אב"ד ור"מ ב"ה
 דומנא, וב"ה קריינווארדיין ואח"כ ב"ה
 חו"ט יצ"ו ושם חלקת מחוקק ספון.

ועתה יוצא לאור בס"ד מחדש עם הגהות והערות מכן המחבר
 הגה"צ מוה"ר לוי יצחק גרינוואלד זצ"ל
 אבדק"ק צעהלים יצ"ו

על ידי נכד המחבר
 פנחס אלימלך גרינוואלד

דאורייתא, איכ לא מלי מפיק, והצניא קאמרי דאפי' לא ידע לני ומכרין כני דנאי נפקינן צהנוולה דהא עיקר החיוב הוא שיטמעה ולהטריז כהי דשומעין הקריאה ומיזי אי לא ידע לני ומכרין לא נפקי ידי הצרכה, ולכאורה ליע משאיכ הביח דעיקר החיוב שיטמעה הא צגמורא קאמרי זכור צפה דוקא איכ צעי' שיטמעה מפי צר חיובא דוקא דמלי נפיק צ"י משום שומע כעוסה, ומיש משומעת קול שופר דהסת כמי לא קאמרי רחמנא כי'א יום תרועה יהי' לכם ועיקר הנוטלה הוא השומעיה (א) ומיזי צעי' שיטמעה מנר חיובא דוקא, ולענין:

זמ"ש המו"ז דכיון שאינו יודע לני ומכרין אין יולאין ידי הצרכה ולא נפיק ידי קריאה צלל צרכה דכריזי ערפסין ליגרא, ועיני פרימי' הא קיימיל צרכות אין מעכבות:

והנרענ"ד צק"ד דלכאורה ליע מה ראו חכמים לתקן קריאת פי' זו צפי' הא צלליה פי' זו נקראת ג' פעמים צטנה ונפק צ"י י"ח מי'ע זו וכמו שכתב הונויא עיי"ש, וכיל צק"ד דקשו חכמים להק' עמאל דלרענא דלא ידעו ולא יבינו לכיון אח' לנכס, וקיימיל צק"י קי' דבדאורי' מלוות לריכות כוונה עיי"ש, אלל דלכאורה אי' משום עמי הארץ הכיל לא הועילו חכמים בתקנתן דאכתי לא ידעו דעתיה, וכראה לי צק"ד עפי"י מה שהקטת העירוי מי'ש מכל הזמנים שחצמו דאמרי' קתנון לשנו קיימו, עיי"ש צרש זכמים, איכ צכל הנוטלות כולן כני כימא קתנון לשנו קיימו, ותי' דצטלמא צזכמים לר"ך לללח י"ח צצנה זה משאיכ צמלוות, אמת דקתמאל לשנו קיימו אלל לא קיימו לללח י"ח צתקיעה זו או צצזית זה דוקא, ולפי"י אי'ש צצטלמא צשאר צצתות צצחורה כשקורין מעשה עולמק, ומאן דלא מוכין דעת' לא נפק י"ח דליכא לומיר קתמה לשנו דהא אינו עומד לללח י"ח צקריאת פי' זו וצצצת זה דוקא, ועשריה צני' סיכוין דעמו דוקא צפירוש משאיכ השחאל דתיקון רצון קריאת פי' זכור צפי' צצצת זה דוקא איכ קתמאל עומד לללח י"ח הקריאה צפי' זו צצצצת זה, וקפיר מלינו לומיר צ"י קתמאל לשנו קיימו, ועשריה נפיק י"ח אף ומאן דלא כתיקון חכמים ככיל ככון צצצצא צק"ה, וכ"י אי' קורין אותה אי' קורין אותה צלל צצצת דלא הוי כתיקון חכמים, איכ שוב ליכא לומיר דקתמאל עומד לללח י"ח צקריאת פי' זו דוקא, ואיכ לא הועילו חכמים בתקנתן דההמון לא י"ח דהא קיימיל מלוות לריכות כוונה, ולפי"י דברי הטריז צדורים דכיון דלא נפקי ידי הצרכה גם ידי הקריאה לא ילאה וכוכחה על ההמון, אלל ודאי ומאן דמוכין דעמו לללח מודה טו"י דאין הצרכות מעכבות דויק העיב:

מפרש' לני לעולם כדדרש'י גבי צצת, אלל כיון דכתיב לא חשכה ועיכ זכור היינו צפה איכ אי'א דלעולם קאמרי דהא אי'א לזכור צפיו לעולם, ומשאיכ היכא דלא כתיב זכירה צפה שפיר אמרי' דלעולם קאמרי שלא יהא נשכח מן הלצ לעולם:

ובהכ"ו כיחא לי כיון דעיכ לריך לומר דמשמעות לשון זכירה הוא צפה כדעוכה צמגילה דף י"ח דפריך קראה עי' לא ילא ומלן אחי' זכירה זכירי עי'ש, ולכאורה האי' לאו מוגיש הוא, דהיכא מלינו למדרש מוגיש ומכחזים ארי'ת, ואף דמלינו כן צממה ומקומות לכאורי' אקמכתא ניסיה, והיך כיון דאשכחן זכירי' שהא צקריאה עי'ש איכ הי' היך, וכן ליל צריש מגילה גבי אחי' פרי' פרי' איכ צכלהו דכתיב' לשון זכירה כגון זכור את יום אשר עמדת, זכור את אשר הקלפת כמי כימא דמי'ע מתי'ת להזכיר צפה, וכגון זכור את אשר הי' אי' למריס, ועיני מוגיש קי' קי' ותירולו אינו משפיק אלל מי'ע לא תיקון רצון קריאת הפרשיות הכיל, ומי'ע קשיא מדאורייתא לחיי'צ, ודאי אי' זכירה לא משמע כי'א צלל אי'ש, אלל לומי דמשמע דזכור צפה לעי'ג, ולהכיל ילי' הסס כמי' כתיב זכור לשון מקור ואיכ עיכ אי'א לומר דכוכחה התורה לזכור צפה ממש, דאי'א לעולם, אי'ש צלל קאמרי:

במג"א לין דמגילה דף י"ח מוכח דקריאת הפ' זכור דאורייתא עי'ש וצמחהשטיק, והכי גרסי' הסס קראה עי'ש לא ילא ומלן אחי' זכירה זכירי כתיב הכא כזכרים ונעשים וכתיב הסס כחז זאת זכרון צצפרי, וממאי דקריאה צפה דלמאל עיונא צצטלמא לא קי' דתי' זכור צפה, וכי' כשהוא אומר לא חשכה הרי שכתב הלצ אומר מה אני מקיים זכור צפה, עכ"ל הגמרא, ולעני' יפלא מאוד צצטלמא אי' הוי כתיב לא חשכה את אשר עשה לך הוי אי'ש, אלל האי' לא חשכה אמתחה קאי' והיך לא חשכה מלמחות את זכר עולמק צצטעה שיש ציכולתך קאי' והאי' זכור אמתעה עולמק קאי', איכ אכתי מלן דזכור היינו צפה, וכיל צק"ד עפי"י מה דאמרי' צקידושין פ"ק כל היכא דאיכא למידרש דרשי' ולא מוקמי' צלאחי יחירי, ולפי"י כיון דלא חשכה הוי לאו שאין צו מעשה אי'ס"ד אמתחה למודי' קאי', איכ הללו מיותר לגמרי כיון דצלאחיה אין לוקין עליה, ומשאיכ אי' קאי' כמי' שלא חשכה מעשה עולמק איכ מוכח מני' כמי' דזכור צפה קאמרי ועיי"ש וכה"ג תי' הסוס' צרי'פ אי'ה כשך צחא דמוקמי' הסס לאו דלא חגול אעושה, לעבור עליו צבי' לארין ולא מוקמי' ליי' חגול גופי' לעבור עליו צצתי'ס עיי"ש ועי"י צרי'ה דף ו' צחוקי' דיה ומעשרות וצטו"א שס:

במג"א יש כוהגין צצנה מעוברת לקצוע העניה ציוס הי' מפי' שוצציי'ס תי'ת וכי' וכוהגין לקרות ויחל כמו צענתי' ליבור אי' איכא צי' עשרה דיחצי צהעניתא, ולי'ע לפי' משי'כ הרמי'א צסי' תקסי'א דיש כוהגין להעננות יא'ל צצני' אררי'ס, ועיי"ש צמגיל' דלפי' דכריזי' סס כל מלוות צצצאר ללכחזילה כהוג צצני' אררי'ס, איכ הדי' ימי'ס הכחזים צמגילת העניה, איכ אי' אירע הענית שוצציי'ס ציי'א י"צ י"ג צצצאר ראשון דמזוחר צהענית דף י"ח עי' צ דהר"ל ימי'ס הכחזים צמגי'ת ליע אי' יחענה, וכהי דקיימיל' צצלה מוגיל'ת מי'עו שי'עית הרצבי' דלענין העני'ל לא צצלה מוגיל'ת עיי' צור סי' תקע"ד שהסכים כן וכן משמע מוקפת הונויא

ונפלאתי על הרי"ף ז"ל שלא הביא צהלכותיו שריע הכיל דהא עומדו כלמוד דמי'ע זכירה הכיל צפה, ויובהר קשה דהשאר לימודים דליך צמורא כגון מלן דקראה למפרע לא ילא מיי'תח' להו, והאי דנפקי'מ לדינא צצצני':

כתב המג"א גם לא ידעתי היכן רמזתי פי' פרה צדאורייתא, ואני צמעתי טעם הגון כדעוונה צצס הגאון יטמה משה, דצמענה העגל כתיב זכור אל חשכה, ולא רלו חכמים לתקן קריאתה צליצור מעעס צכי' הוגיש צק"י סי' ומשי'ה תיקנו פי' פרה דתי' לקנה לוחה העגל וצזה מוהיים מי'ע דאורייתא הכיל, וצצתי'ס יוסה:

ספר

עבודת ישראל

על פרשיות התורה והמועדים ועל מסכת אבות

מאת האדם הגדול בענקים בהיר הוא בשחקים. כבוד אדונינו מורנו ורבנו תפארת ראשנו. הרב הגאון האמתי זקן ויושב ביישיבה. איש אלקים מופת הדור. עומד בפרץ וגודר גדר. חסידא סבא קדישא אספקלריא המאירה. לו נפתחו שערי אורה. לפניו נגלו כל תעלומה. בנגלה ונסתר ידיו רב לו. המפרסם בכל קצוי ארץ

כבוד קדשת שמו מורנו הרב רבי ישראל זצלה"ה

בן המנוח מורנו הרב רבי שבתאי ז"ל

מגיד מישרים דקהלת קדש קאזניץ

מהדורה חדשה מפארת ומאירת עינים

מנפה ומתקנת על פי דפוסים ראשונים, בתוספת פסוק ונקוד,

חלוקת קטעים, פתיחת ראשי תיבות, פותרות באור,

מראי מקומות וצינינים להרחבת ופרוט המקורות

עם קונטרס יקר מפז על התורה ועל הפטרות

והשלמות לקנטי תורה על הפרשיות

שהובאו בספרים שונים מכתב יד קדשו

עם תוספת

פניני עבודת ישראל

מסדר לפי נושאים

ומפתחות מפרטות

יוצא לאור בסניעתא דשמואל על ידי

שנת תשע"ג לפ"ק

הראשונים, ומעתה ראש מחשבון הוא עד כאן לשונו:

הנה המסורה שמסר לנו הילקוט ארבעה לקיחות הללו שאין ענינם אחד, רומז

בן לדברינו, כי אי אפשר להיות כפא ומעון לשכינתו תכרה כי אם אחרי אשר

טהר האדם מחלאתו וטמאתו, ויתקרט ויתחכם על העבר, ויקבל עליו בתשובה

לטהר את עצמו מכל טמאה ועברה, וזה ענין לקיחה אחת של פרה אדמה כ"ל.

ואחר כך זוכה להיות משכן לה שידור עמו כמו שכתוב ויזכו לי, שאדור ביניכם.

ואחר כך ממילא זוכה לזכוף המחשבות הנרמזו בלקיחה שלישית שמן זית זך, כי

שמן רומז לחכמה ומחשבה, וכמו שאמרו (מנחות פ"ה) כל מקום שהשמן מצוי התקמה

מצויה וכבודע מספרי קבלה. ואחר כך עולה האדם למעלה לבחינת אהבה עלאה

הנגלה ביום הראשון של חג הסוכות וכו' אנו ממשיכין שנות חיים על ידי הלולב פנודעי:

וכן אמר הכתוב שמע בני קח אברי. כי אומר רומז לשלש ראשונות, א' חכמה

הוא פלא, ובצרוף א' עם מ' נעשה "אם" לבניה תקרא, ואות ר' נוטריקון ר'אשית

והוא הדעת פנודע הצרוף מזהר הקדוש, ופרוש הענין. באשר תשמע אל מצוותי

ותדבק במחשבה שלש ראשונות, כי העקר הוא לעשות המצוה בכונה ובמחשבה

לכונה, אז ירבו לך שנות חיים, שתזכה להמשיך שנות חיים הנרמזים במצות תפלין

בכנת הארי ו"ח והם שמות המחזין, ותזכה לגדלות המחזין ולהמשיך כמו על ידי

הלולב. כי בכל יום ראוי להמשיך חיים על ידי התפלין ועל ידי פסוק ראשון בקריאת שמע. ואז תמשיך חיי ובני ומזוני לכל בני ישראל במושבותם, אמן:

וידבר ה' וגו' זאת תקח התורה אשר צוה ה' לאמור. נראה לפרש מלת

'לאמר', מורה פדעת האומרים (ש"ע א"ח סי' תרפ"ה ס"ו) שפרשת פרה מדאורייתא, ולזה בא

הרמז בתורה 'אשר צוה ה' לאמר', שאפילו בזמן הנה שאין לנו בית לעשות פרה

בתקונה, צריך לקרות הפרשה, וינשלמה פרים שפתינו' (הושע י"ב ג) ותהיה אמירת

הפרשיות במקום עשית הפרה, וזהו 'לאמר':

ויקחו אליהם ופרש רש"י כל הפרות נקראות על שם משה. נראה הרמז

כי מצוות צריכות פננה, ואמרו (במד"ד י"ט, ח' לך אני מגלה טעמה של פרה ולהם תקח, לזה צריכין לעשות הפרה על דעת

ובנות משה רבנו עליו השלום ולכך כל הפרות נקראות על שמו:

פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא נלה עליה על. נראה

שהתורה רמזה בכאן שתי מדרגות פננה השם הו"ה ואדני. והמדרגה התחתונה היא שלא עלה עליה על מלכות שמים, כי

עקר מלכות שמים שיפרש עצמו מעברה, או שיעשה מצוות מחמת שהבורא תכרה על

שהוא אדון כל צוה כף, וזהו עקר על מלכות שמים. וכך שפירושו חז"ל (קידושין

ע"פ כלכות שמים שפירש

כעבורת יעשה מצוות יפני מה צוה

ע"פ כלכות שמים שפירש

ציונים ומקורות

ה. עין זוה"ק ח"ג לר. וע"ע פרדס רימונים שער ערכי הכינויים פכ"א. ו. עין שער הכוונות דרדשי חג הסוכות דרוש ה וע"ע פרי עץ חיים ס"ד.

ה. עין זוה"ק ח"ג לר. וע"ע פרדס רימונים שער ערכי הכינויים פכ"א. ו. עין שער הכוונות דרדשי חג הסוכות דרוש ה וע"ע פרי עץ חיים ס"ד.

כמו הנה קריאת פרשת פרה מדאורייתא ואמריה נחשבת כמעשה

ע"פ לעשות הפרה על דעת כשה רכינו שידע כיננה

ע"פ כלכות שמים שפירש כעבורת יעשה מצוות יפני מה צוה

וגו' ע"פ רומז ושמא ושב מיהם לאלה זכרתי תוקף כמו נקרא טאים עליו פסוק אמר יחזק מרת שמא מרת לא יקחו חיים פדי אמר וכן ג. מ. דודש ינות ה. ו. ג. ו. אלו צ"ל

שילית

ספר

התעוררות תשובה

חלק שלישי

תשובות בירורי הלכות וחידושי סגיות

על שו"ע אורח חיים

מאת גאון ישראל וקדושו רכבו ופרשיו בוצינא קדישא

חסידא ופרישא מאורן של ישראל

רבינו שמעון סופר זצוק"ל

אב"ד ערלוי (במדינת הונגריא) יע"א

בן רבינו הגדול מאור הגולה מרן בעל כתב סופר זצ"ל

בן רבינו הגדול מאור הגולה מרן בעל חתם סופר זצ"ל

ולמעלה בקודש זי"ע

סדר ונערך בחוספת הערות והארות

"עקבי סופר"

מנכרו הג"מ עקיבא מנחם סופר שליט"א

יר"ל ע"י

מכון להוצאת ספרים וחקר כ"י ע"ש החתם סופר ז"ל

עיה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תש"ג לפ"ק

שנת המאה וחמישים להסתלקות מרן החתם סופר זי"ע

ובאמת כהא גופא יש לעיין אם לריך ספר לקריאת פרשת זכור, דמפשטות הגמרא משמע דזכרים דמגילה ילפינן מזכרון בספר דבטי ספר, ומזכור ילפינן דבטי קריאה בעל פה, כדאיתא שם זכור בפה, דאי בלב הא כבר נאמר לא השכח, וכן היתה בגזירה שזה מקובלת, אבל לא דלילוף זכור מזכרון דבטי זכרון מהספר, רק הקציה לוי שיוכתב בספר כמו כל מעשיות התורה ושאר מלות, אבל הקריאה די בעל פה כמו מקרא בכורים ויודוי מעשר וכדומה יב. והלמוד חביב אחד השיב לי, אולי יש לומר כי גלה לן קרא דזכור הוה בפה ומיני נילף דכל הזכירות הוה בפה, וממילא פירושו דזכרון בספר הוה שיקראו בספר, דזכרון פירושו קריאה בפה כמו זכור שפירושו בעל פה כדדרשו חז"ל, ומסיים הפסוק בספר שהקריאה תהי בספר, אבל לפי המדרש דמלריך לימוד לכל אחד ואחד דבטי בפה נסתר זה. ויש לעיין בכל זה לעובה.

ט) והנה אם לריך ספר דוקא, יש לעיין אי דוקא ספר תורה שכולה שלם וכשר, או די אם רק פרשה זו של זכור כתובה לזכר, ונקראת ספר כמו פי סוטה שכתוב בה (במדבר ה' כ"ג) וכתב האלות האלה בספר, וגם זה קרוי ספר, וממנו יקרא בספר. ופשיעא דודלוי לכתחלה לריך לכתוב כל התורה כולה דהא אין כותבין ס"ת פשוט פשוט, עיין גיטין (ס' ע"א), אבל אם נפסל הספר תורה, ורק אותה פרשה נשארה חמימה, או אי אחרת דכתב וקרא ממנה אם יולא, דהא מנינו דגם פרשה אחת קרוי ספר גבי סוטה דכתוב בה וכתב את האלות האלה בספר. ומגט אשה דכתוב (דברים כ"ד ג') וכתב לה ספר כריתות, אין כ"כ ראייה ד"ל דלספירת דברים הוה דתת, וכדאמרין בגיטין (כ"א ע"ב), ויש לעיין עוד בכל זה. ומדברין ודאי לריך להיות כל התורה כולה כתיקונה דלא יבא גרוט משאר קריאת התורה בציבור בכל השנה.

בשנה, אי"כ ה"ה דהיה ראוי לזכור זכירת עמלק לכה"פ פ"ה ציוס. ואולי באמת מן התורה לריך לזכור בכל יום ויום, ורק תקנת חכמים היא לקרוא קודם פורים כמו שאר הפרשות. אך לפי"י היה לריך לקרותו בכל יום ויום מתוך הספר ט. והנה בספרי הוצא צמדש ילקוט פי בחוקהי (רמז תרע"א) ובמג"א (סי' ס' סק"צ) לין עליו, דכל הזכירות לריך לקרותן בפה. אבל קשה הא ילפינן מג"ש שרריך לקרות פי עמלק מתוך הספר, והספר הכוונה, ספר כשר כמו בקריאה מגילה, שילפינן צמסכת מגילה (י"ח ע"א) מכתוב זאת זכרון בספר שרריך לקרותה מן הספר כשר ודדיו כשר. ולריך לומר דלריך באמת לקרותו כולן מן ספר התורה בפה, ורק פי זכור הקנו חז"ל [לקרותו בספר בציבור] קודם פורים כמו שאר פרשות. אבל עדיין קשה למה אין קוראים בכל יום צמ"ה כשר וכמצינו להדיא במגילה (שם) שרריך ספר כשר ולי"ע. והרמב"ם לא מנה רק מלות זכירת עמלק ולא שאר זכירות, ותמוה למה דוקא מנה רק זכירת עמלק ולא שאר זכירות י.

ז) והנה המג"א (סימן ס' ס"ק ז') הביא בשם האר"י שיכין כשאומר וכו' צהרת מתן חורה, ובקרבנתו מעמד הר סיני, לשמך הגדול מעשה עמלק, להודות לך מעשה מרים, שלא לדבר לה"ר, רק להודות, וליחדך באהבה ולא להקציפו ולזכור עי"ז מה שהקציפו לה"א, ובפי' לניית בקריאת ועשייתם את כל מלותי, לזכור השבת ששקולה נגד תרי"ג מלות. והנה לעני"ד יולא בזה רק שכתב הלב, אבל זכירה בפה אינו יולא, כיון שאינו אומר בפירוש יא. (ותמוה דבסידורים מביא רק די זכירות בכל יום, ואינו מביא כולם ולי"ע מה נשתנה אלו מאלו). וי"ל כיון שמוכיר היצות אלו וקרבנתו וכי שמרמזים על זכירות אלו הוה ק"ח כאלו אומרים בפירוש, מכיון שמכין על זכירות אלו מקיים בהם לא השכח ומקיים לא השכח וקריאה בפה יחד.

76 ויש לעיין למה דוקא לריך זכירות עמלק בספר תורה דילפינן גז"ש זכור מכתוב זאת זכרון בספר כדאיתא במגילה (שם) יע"ש, למה לא ילפינן כל הזכירות דכתיב בכו זכור מכתוב זאת זכרון דבטי ספר. ולי"ל דזכור דמעשה עמלק ילפינן מכתוב זאת זכרון, דכתיב גבי עמלק, משא"כ שאר זכירות.

77) המג"א (סי' תרפ"ה) ראה לפסוק דכפורים יולאים בקריאת פי ויבוא עמלק. ותמוה לי טובא, דהא התורה אמרה זכור את אשר עשה לך עמלק, היינו מה שעשה לנו, וזה מפורש צ"י זכור, אבל צ"י ויבוא עמלק לא מפורש מה שעשה לנו יג.

ע ק ב י

ט) וכבר העיר כן בראש יוסף מגילה (י"ח ע"א).
 י) יעו"ש בראש יוסף שג"כ תמה דלא ראה שימנו זכירות אלו למ"ע. ברם ראה בסוף סה"מ להרמב"ם, שהרמב"ן ז"ל מנה למ"ע זכירת מעשה מרים. יעו"ש מצוה ז'. וכן בסוף מל"ת מצוה ב' מנה שלא בשכח מעמד הר סיני.
 יא) וכ"כ ג"כ היעב"ץ בסידורו דיוצא בזה זכירה בלב. אבל ראה בספר נוהג כצאן יוסף דתמה האיך יוצאים זכירה בלב, והא בספרי (הג"ל) מבואר דבעינן שיוציא בפה. וכן תמה בראש יוסף שם.
 יב) ולכאוי י"ל דהא אמרינן שם בגמ' דהטעם דקראה ע"פ

לא יצא משום דאתיא זכירה זכירה וכו', ואי נימא דבזכירה מעשה עמלק סגי ג"כ בפה, מהיכי תיתי דיהיה קריאת המגילה חמור טפי מקריאת פי זכור דסגי גם אם לא יקרא כלל. וכן ראיתי באשכול הלי פורים (סי' י') וז"ל: ושמעת מהאי שמעתתא דזכירת עמלק ספר בעי, דאי האי לא בעי בספר מקרא מגילה גמי לא בעי בספר, דהא אתיא זכירה מזכירי דעמלק עכ"ל. וע"ע בחוסי מגילה (י"ז ע"ב) ד"ה כל, ובשו"ח תה"ד (סי' ק"ח). ברם ברמב"ן עה"ת (פ' כי תצא) מוכח דאינו אלא תקנתא דרבנן, וכבר העירו בזה האחרונים.
 יג) גם במ"ב (סי' תרפ"ה סקט"ו) ובהערות פעולת שכיר ע"י מעשה רב (סי' קל"ג) נתקשו בזה.

סימן תעו

בענין מ"ע דמחיית עמלק בזה"י

בהא דמלוא למחות זכר עמלק ומלוא להרגם, י"ל כיון שסנחריב בלבל כל האומות, ומח"ת אזלין בחר רוב, שוב אין לנו יכולין להרגו, וכמו שהחירו מה"ע לגר עמוני לבוא בקהל כדליתא סוף מסכת ידים (פ"ד מ"ד א). אבל י"ל דזה דוקא אם מלאו בשוק דאזלין בחר רוב, אבל אם מלאו בבית דקבוע הוא ספיקא דאורייתא להחמיר דמחלה על מחלה הוי [עיין נזיר י"ג ע"א]. אבל זיל לחידך גיסא, כיון דקבוע הוה רק ספק, דהא דילמא לאו עמלק הוא, אסור להורגו, וינ שאין מורדין כדנפק בשו"ע יו"ד (סי' קנ"ח ס"ח). מ"מ לשיטת הסוברים דהא דאין מורדין היינו דליכא מלוא להורגו, אבל מ"מ רשאי עיין שם בש"ך (סק"ב), [א"כ יחי מלוא להורגו אף מספק]. ואפ"י למש"כ שם בטו"ז (סי' א') דאסור להורגו, מ"מ נראה מדבריו דאין ללא איסור דרבנן, ופשיטא לפ"י דאזלין להחמיר להורגו שמה הוא עמלק. אלא דלא מינוי שום פוסק כזה.

והנה קבוע בזה הוא מח"ת, דברי לדידיה ניכר האיסור והוא יודע בעצמו שהוא עמלקי. ואין לעשות מדברי החוס' נזיר (י"ג ע"א) ד"ה אסור, דמסיק דקבוע בזה הוא מדרבנן כיון דלא הוי ניכר האיסור. דהחוס' נהבו לתרץ קושיותא אהא דאומר לשלוחו לא וקדש לי אשה סהא אסור בכל הגשים שבעולם, והקשו א"כ יאסרו כל הגשים שבעולם להנשא דלמא היא שנתקדשה, ובעלמא גדולות נאמנות לומר לא נתקדשה, פריע בעבדה מעשה ומקבלת הקידושין בעצמה, אבל קטנות שמה אציהן מאי איכא למימר, וע"ז נסיק החוס' שאזלין בחר רוב, וקבוע לא הוה כיון דלא ניכר האיסור, דהקטנה לא יודעת אם נתקדשה. ולפי מסקנתם י"ל דבאמת דהא דאסור בכל הגשים שבעולם לאו מטעם קנס הוא, אלא מה"ת מלך קבוע כיון דהאשה יודעת בעצמה שנתקדשה א"כ היא יודעת צפירות שקרובתה זו אסורה לבעלה וניכר האיסור שלה ב.

איברא ד"ל דגוי אינו נאמן לומר שהוא עמלקי, דגם אם אומר כך, הלא בעטות אומר כן, דברי אינו יודע שסנחריב בלבל האומות. וא"כ גם אם איש זה נאמן בכל דבריו, ושיב נאמר שנאמן גם בזה שאומר שהוא עמלקי, מ"מ י"ל שהוא סובר כיון שדר בארץ עמלק או בא ממש, שעמלקי הוא, אבל מאחר שאין ידעין שסנחריב בלבל כל האומות ואזלין בחר רוב, מה יועיל אמירתו א. — ובאמת גם אם נימא דאזלין

7 (א) ואידי דאיירי לעורר מה דתמור לגורסא בחוספות זרכות (י"ג ע"א) דפרשה פרה ג"כ דאורייתא היא, וכן הוא בשו"ע או"ח (סי' קמ"ו ס"ב) ולקמן (סי' תרפ"ה ס"ז), מהיכא היה לן רמז מזה [וכבר נהקשה בזה המג"א (ש"ס)]. ונלע"ד לדקדק מפל הלשון דקרא, דכתיב (צמדנר י"ע א"צ) וידבר ה' אל משה "לאמור" זאת חוקת התורה אשר נזר ה' "לאמור", דכפל שני פעמים לאמור, לכן יש לפרש דה"ק זאת חוקת התורה אשר נזר ה' לאמור, שהקצ"ה נזר לאמור אותה הפרשה יד.

(ב) **בדרך** הדורש י"ל לענ"ד, דזה שנזכר המן למרדכי לעבד כנעני כדכונה צמדנר ולקוט צארכות ובגמרא מגילה (ט"ו ע"א, ט"ז ע"א) בקולור, ה"י מטיקר הגם. דידוע אם מזה הדין מקטרג, הגם שמדא ברחמים גובר, מ"מ יש מקום שיתעורר חלילה עוד הפעם מזה הדין, אבל אם ילא מזה אל הפועל מקנא מעין אוחו גזירה הוה כאלו נתקיימה כל הגזירה, כמבאר ברא"ח טו, ובעלה הגזירה לעולם כי קבל מזה הדין את שלו. ומזה הדין נתקיימה עם המן, שקטרגו להשמיד כל היהודים, ונשמד המן ותלו אוחו על העץ, והוא היה עבד כנעני והייב צמנות והיה ל"י דין ישראל, ונשמד הוא ונתקיים הגזירה במקנא ונתבעל כל הגזירה לנח, וצפרע לפי מה שהוצא ברא"ח פ' כי הלא דלכן עשה המן עץ גבוה המשים אמה כי ראה שמרדכי יעלה לגדולה ויתקיים בזה גדולתו, ולפ"י השכיל המן בזה שאם יתקיים מעין אוחו הגזירה, יתבעל עי"ז כל הגזירה, ורצה לבעל צמעין את כל הגזירה, ונעשה לו מזה כנגד מזה שחלו אוחו ונתבעל כל הגזירה על ידו צמדה כמו שחשב הוא לעשות, והקצ"ה יושיענו להכריח זרעו של עמלק צמרה ויבנה מקדשו ויקצן פזוירו מחרצב כנפות הארץ ויגאלנו גאולה עולם עם כל טוב.

(ג) **ואידי** דאיירי לעורר על מה שכתב המג"א (סימן רפ"ב סי' ו') דגשים חייבות לשמוע קריאת החורה וכי, ובמס' סופרים דגשים חייבות לשמוע קריאת ספר כתובים ומלוא לתרגם להם שיצונו, וכתב ע"ז המג"א וכאן נהגו הגשים לנחא חונה עכ"ל. י"ל דשניהם א"ש, דמטיקר הדין פעורים, כיון דפעורים מהלמוד תורה, רק אם הם נמלכות צבהכ"ס חייבות לשמוע משום ציון החורה שקורים בחורה ה' ואינם שומעים מה היא, ומחויבות הגשים שלא לצות החורה, אבל אם יוצאים לחוץ קודם, שפיר דמי, כני"ל נכון.

ע ק ב י

שם (ביאורים סק"ו) מה שהביא מהפליתי שג"כ כתב הכי, והעיר מדברי תוס' הנ"ל, עי"ש מה שביאר דזה לא הוי קבוע הניכר.

ג) כסברא זו מצינו ברש"י ותוס' סוטה (ט' ע"א) אהא דאיתא שם דאמר ר"י מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע, אמר מנימין גר המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה

יד) כ"כ רבינו גם בשיר מעון עה"ת שם.
טו) ראה ספר הזכרון ממרן ההת"ס (עמוד כ"ג) ד"ה ואז, מש"כ בזה.
א) וכ"כ ג"כ במנ"ח (מצות תר"ד).
ב) כבר עורר ע"ז הפמ"ג יו"ד (סי' ק"י ש"ד סק"ד) ד"ה והנה תוס', דבכה"ג הוי קבוע הניכר, ונשאר בצ"ע. וע"ע בחו"ד

בעזה"י

שאלות ותשובות

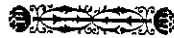
מהר"ם שיק

חלק אורח חיים ואבן העזר

כל הדבר הקשה אשר הביאו אל משה אאמ"ו כבוד הרב הגאון המובהק רבן של ישראל בוצינא קדישא כבוד קדושת שמו תפארתו מוה' משה שיק מברעזאווע וצוקל"הה . הי' רועה צאן קדשים עדת הי' דקהל יערגין ערך כ"ד שנה . ובק"ק חוסט זרחה שמשו קרוב לשמונה עשרה שנה ושם תלקת מחוקק ספון :

וזאת הברכה אשר השאיר אחריו . יותר מאלף שאלות ותשובות על די' חלקי הש"ע . חיבור גדול על התרי"ג מצות . חידושים על רוב מס' הש"ס מרף לרף ממש . ועל רוב סוגיות הש"ס על כל סוגיא וסוגיא ממה קונטרסים . מלבד חידושי אנדה וספרי מוסר הרבה מאוד :

נדפס בהתאמצות והוצאות צאצאי המחבר הי"ה הרבני המופלג מוה' יוסף שיק בן המחבר והבחור החרוץ ושנון כמר אליהו . ואחיו הבחור חיים בני הרבני המופלג מוה' חיים שיק ז"ל בן המחבר וצוקל"הה :

נדפס בארץ ישראל
תשל"ב

זהלצי"ב

ספר

שו"ת קול יהודא

מכבוד הרב הגאון הקדוש שר התורה החריף עצום ובקי בש"ס
ופוסקים ראשונים ואחרונים נר ישראל עה"י פה"ח פאר דורו

כקש"ת מרן

מוהר"ר יהודא גרינפעלד זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ בעיר סעמיהאל יע"א

בן אא"ז הרב הגה"צ החסיד המפורסם כקש"ת

מוה"ר שמעי' גרינפעלד זצלה"ה

אור תורתו זרה תהיה כק"ק חוסט ואח"כ בעיר סעמיהאל
והרביץ תורה לתלמידים מופלגי תורה ויראי השם

יצא לאור על ידי

יהודא גרינפעלד

בן לאאמ"ר הגה"צ המפורסם מהר"ם זצ"ל

בן לאא"ז הרב"ג החריף וכו' מהר"א זצ"ל

(אחי הגאון האדיר מרן מהרש"ג זצ"ל)

בן לאא"ז הגאון הגדול וכו' מרן המחבר

זצלה"ה זיע"א

עיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשד"ם לפ"ק

הזהר רחמי בתי מר"ם שיק חלק או"ח סימן ק"ט שם העיר הזה והוכיח מה דלענין שבת תלוי רק צמי שהפירות שלו, ועל כי ערודתא כעת חק"ר באמרים השם קרנו ימים ויפולו משניות הורתו הולת כנפשו וידו הד"ש וש"ת.

יהודא גרינפעלד

סימן יא.

שוכ"ט לכבוד הה"ג רבו מו"ה חיים צבי עהרנרייך נ"י (זצ"ל) (ואח"כ אבד"ק הימאר בעהמ"ח קצה המטה)

בדבר אשר שאל אודות המנהג כשם וולדת אז בשבת שניח הולכים מבית הכנסת לשם ומתפללים שהריח וחרת שהריח עושים קידוש ואוכלים שם מאכלי חלב מעשה אופה אם הוא מנהג נכון.

הנה לפי העולה על זכרוננו היה גם אז המנהג אמת שמורי הוא זקינו בגאון הקדוש בעל קול אריה ז"ל לא היה אז רב ומורה בקבלה רק הגה"ל מו"ה נתן פיעיל ז"ל ואולם גם הוא לא מיחה בידם ועל כרחך דחשבו זאת רק כעשימה בעלמא ואולם כעת אוכלים הרבה עד שנהשז לסעודה ממש ועם כל זה אין כח בידינו למהות בחוקת היד ודי שפר"מ נ"י יגיד להם שאסור לאכול סעודה קבועה והשומע ישמע כי מאחר שהמנהג הזה הוא מקדמת דנא בלתי ספק שלא ישמנו לו לבעל המנהג לגמרי וטעויה בעלמא בודאי אין איסור.

יהודא גרינפעלד

סימן יב.

בטו"ז סימן ל"ב סק"י"ה כתב דין אם נמלא גיטע בספר תורה כסוף האות או שנעשה לאחר שכבר נגמר האות ונמלא כן בשבת קודש דמי"מ מותר לקרות בו מטעם דמכל מקום מקרי ראוי לבילה דראוי לגרוד הדיבור והגוישה ואף ע"ג שמגד איסור שבת אסור לגרוד מ"מ חשוב ראוי לבילה עיי"ש בשם הב"ח. ובשערי אפרים מהגאון מהר"א מרגליות כול קריאת התורה בסיומן ה' כתב דב"ח לא החליט הדבר רק שמאסר דמסתבר דמיקרי ראוי לבילה ולכן הביט דין זה צ"ע.

יש להביא ראיה להכשיר דברי מצואר בלוקוטי רמב"ן במסכת פסחים דיטול אינו מטעם הפקר דאם לא כן איך מותר לבעל חמץ בשבת הא הפקר אסור בשבת עכ"ל וקשה דאם כן איך מותר לעגלל דמאי מטעם הואיל ואי צמי מפקר לנכסיה כדלמריין בשבת דף קכ"ז הא אסור להפקיר בשבת ועכ"ל לריכס לומר דהואיל ואם עבר והפקיר הוא הפקר שוב הוא ראוי וא"כ בה"ד הכא הואיל ואם עבר וגרוד כשר (דאע"ג דנכרי שעשה מלאכה בשבת ישראל בשבת אסור ליהנות ממנו בשבת וא"כ מ"ש אם הישראל בעלמו עשה מ"מ גבו ס"ה דקיימיין ציה מלות לאו ליהנות ניתנו) שפיר הוא ראוי לבילה אבל אפשר דהתם שאני דהפקר בשבת אינו אלא איסור דרבנן אבל הכא מחוקת הדיבורות הוא מן התורה לריך להוליא אחרת. ממאי פרשה זכור דהקריאה הוא מן התורה לריך להוליא אחרת. ממאי דמצואר בסיומן תרמ"ו זמגן אצרכס סק"ג לדעת רמ"א בהדס שעבדו מרובין מעליו כשר בחול המועד הואיל וראוי לבילה למטעו ואפ"ה צ"ע פסול ולא אמריין דהוי ראוי לבילה ומשום דהוי מן התורה כגון כן הכא אף דהוי ראוי מ"מ בשבת פרשה זכור דמה"ת לריך להוליא אחרת.

יהודא גרינפעלד

סימן יג.

שם ולהזכירו שלא יתחן יותר ממה שלריך להרחיב גבול אר"ק ול"י"י הביובכני"ם בצוררים כיון שמג"א מתיר ולא מלאחי חולק עליו בודאי יש להתיר וזפרט ע"י ישראל שלריך לפרנסתו לדעתו יש להתיר יותר משי"י עכו"ם דכרי גם בחו"מ דחמור מותר ע"י פועל שאין לו מה יאכל ומש"כ מר"ח עד הקטנית דגם ע"י עכו"ם מתיר כמג"א.

סימן ט.

שלום וברכה ברבייה והמשכה לכבוד ידי"ג הרב המופלג חריף ובקי איש המודות מפואר במדות ובתורה וחסידות מו"ה בניציון היילפערוין נ"י (זצ"ל) חתגא דבי נשיאה ידידי הגאון החסיד אב"ד דק"ק הינאנאש יצ"ו.

בעימות ימינו הגיענו וכו' אשר עמד מעלתו על מה דמצואר בצורה חיים סימן רמ"ו סעיף ה' דיש מהירים שזכור ישראל לנכרי שלא יעבוד בו בשבת ויום טוב ואם יעבוד יהיה האחריות על הגוי דמאי שנה לענין שבת דמהני אחריות של גוי ולענין חמץ פסקיין בסיומן ת"מ דאף אם הנפקד קיבל עליו אחריות מ"מ עבר המפקד על כל יראה.

הנה מלמד דגבי שבת לא שייך הטעם שכתב הר"ש כיון דכשאלו רשותו לשמירת ממונו ציתו קרינא ציה כיון דהגוי עושה בו מלאכה לטובת עצמו לא מיתשב רשות ישראל, יש עוד סברא לחלק דלענין שביחת בהמתו תלי רק בקנין פירות וקנין לזמן מהני ציה, וראוי מהא דמצואר בעבודה זרה דף ע"ז דאי שכירות קניא מותר לנכרי לעשות בו מלאכה בשבת אם שכן בהמא מישאל אע"ג דשכירות לא עדיף מקנין פירות וקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ואפילו הכי מותר לעשות בו מלאכה, וע"כ כיון דבשעת המלאכה אינו בהמת ישראל ליכא מושם שביחת בהמתו והב"ד הכא אם מתנה עם הנכרי שאם יעבוד בו בחיובו השעה תהי' הבהמה שלו לכל דבר ליכא שביחת בהמתו. ויש להאריך אך על אשר ערודתא וגם אין לי כעת כלי כתיבה טובות וקיענא נפשו בקיורי ואומר שלום לו ולתורתו יידו ואובצו

יהודא גרינפעלד

סימן י.

שלום וברכה ברבייה והמשכה לכבוד ידידי הרב המופלג בתורה וביראה חריף ובקי איש המודות מפואר במעלות מו"ה בניציון היילפערוין נ"י (זצ"ל) הגאב"ד בק"ק הינאנאש יצ"א.

עימות ימינו הגיענו מה שהשיג על מה שכתבתי לתרץ קושייתו מה דמהני קבלת אחריות לענין שבת ולענין חמץ לא מהני זבלת אחריות דהנפקד, וכהצתי להוכיח לענין שבת מהני קנין לזמן והא דשכירות דאי שכירות קניא אינו עובר על שביחת בהמתו, ועכ"ל הביא ראיה להיפוך דברי צחמ"ן שקיבל עליו אחריות והפקידו ציתו של העכו"ם אף אם שכו מישאל אינו עובר עליו עכ"ל אחריות א' מהני צחמ"ן של ישראל שהפקידו אלא הגוי מכל שכן לענין שביחת בהמתו דלא מהני שכירות מאי מהני אם הוסיף אחריות בזה.

אחרי המחילה מעכ"ת שגה בזה דמאי ענין זה לזה התם צחמ"ן שאינו שלו רק קיבל עליו אחריות לעובר עליו רק מגזירת כחוד דקרא לא ימלא בזה הוא רק צבית ישראל ולא צבית הגוי, כל צחמ"ן של ישראל לא מהני אם קנין פירות של חמץ היה של גוי ז"יין פירות לאו כקנין הגוף דמי משא"כ לענין שבת מצואר צ"ע

כיון דהגמ' פריך ע"ז והא נמי פשיטא לפי גרסתו וכן אם חקק
 הרגל וימיו פסול ודלא כהגאון מהר"ם ז"ל צביאור מרדכי
 כוללע"ד. והנה לכאורה צדדיו המג"א צ"ל ל"ב סק"ג צמ"ט
 בשם הרד"ך משמע דבאם נפל טופת דיו ומחסרה אפילו קולו של
 יו"ד השמאלי לא מהני גרידה והוה חק תוכות וכן העתיק צמ"ט
 הרב ז"ל וכן משמע צמ"ג שם אמנם לדעתי י"ל דקאי רק ארגל
 ימיו דהוא מקרי קולו של אות לפי פרש"י ז"ל או י"ל דגם הוא
 מודה דמהני חיקון אלא שפסול בלא חיקון ועיין צמ"ג שם
 סק"ט ויש לי קלח אריכות דברים צדדיו כהה"ד ס"י ר"ל ור"ל
 ולא נפיתו קעת והגלע"ד כתבתי צמ"א :

דברי צנן
 שמעון גרינפעלד מחוסט

סימן קמא

(מ"מ חרפ)

בעוה"י יום ב' קרח כי עת לחננה לפ"ק פה מונקאטש יע"א
 לכבוד אא"י הרב המאה"ג חר"פ ובקי סיני ועוקד הרים וכו'
 בקדש"ת מו"ה יהודא ב"י ויהל אבדק"ק טעמיהאלי יע"א.

רע"ד הפלפול אשר כצנת צדיו חס ומלא נגיעה צמ"ט בסוף
 האות או שנעשה לאח"כ שכבר נגמר האות, ומלא כן צצנת
 קודש דמסיים הע"ז צ"ל סק"ח דמ"מ מותר לקרות צו מטעם
 דמכל מקום מקרי ראו לבינה דראוי לגרד הדיבור והנגיעה, ואע"ג
 שנגד איסור שנת אסור לגרוד מ"מ השב ראו לבינה והציא כן
 בשם הב"ח, ובשערי אפרים [מהגאון מהר"א מרגליות] בה"ל
 קב"ח צ"ל כי כתב דהב"ח לא החליט הדבר רק דמסיים דמסתבר
 דמקרי ראו לבינה, ולכן הניח דין זה צ"ע, ואתה כתבת להציא
 ראו ממאי דמזכיר צלקוטי בהרמב"ן בפסחים דביטול אינו מטעם
 הפקר דל"כ ח"ך מותר לצעל חמץ צצנת הא הפקר אסור צצנת
 ע"כ. וקשה דל"כ ח"ך מותר לעטל דמאו מטעם הואיל והי צני
 ומפקיר לנכסי דאמרינן צצנת דף קכ"ז הא אסור להפקיר צצנת
 וע"כ ז"ל דהואיל ואם עבר והפקיר הוא הפקר שוב הוא ראו
 וא"כ הכ"ז הבא הואיל ואם עבר וגרדו כשר [דלע"ג דנכרי שעשה
 מאלכה צצנת צצנול ישראל אסור ליהנות ממנו צצנת וא"כ מ"כ"ש
 אם הישראל צענמו עשה מ"מ גבו ס"ח דקיימין ציה מלות לאו
 ליהנות נהנו] שפיר הוא ראו לבינה, וש"כ דחית דלפטר החס
 שאני דהפקר צצנת אינו אלא ח"סור דרצנן אבל הכא מחיקת הדיניקות
 הוא איסור תורה, ולצדק כתבת דצצנת פי זכור דהקריאה הוא
 מה"ח לריך להוליה אחרת ממנו דמזכיר צמ"י הרמ"ו צמ"ח סק"ג
 דזנת רמ"א בהם שעצבו מרובין מעלוו כשר בחוה"מ הואיל
 וראוי לבינה למעטו ואפ"ה צ"ע פסול ולא אמרינן דהוי ראו
 לבינה עכ"ד, ולדעתי ח"ן עניינים ח"ו שייכים לכהן, והוא דהכא
 נמי צמ"ח פשיטא דהיכא דהגרירה לעולם אסור צודדיו דלא מהני
 הא דאם עבר וגירדו דכשר דמ"מ כיון דאסור לגרוד שוב לא הוי
 ראו לבינה, והכי מוכח להדיא מדברי ח"ן בעזר צמ"י ל"ב שפי
 דברי המרדכי צריש ב"ל ס"ח שכתב דח"ן נגיעת אוחיות להדדי
 פוסל כ"ח באוחיות של שם, ופי' האצבעות עטמו דס"ל כדברי
 הרשב"א בחש"י המוצא צצני צמ"י ל"ב הניל דכל הראוי לגרירה
 ח"ן גרידה מטעמה צו וא"כ נגיעת אוחיות להדדי אינו פוסל
 הואיל וראוי לגרירה ח"ן באוחיות של שם הדבוקות להדדי ס"ל
 להמרדכי בסוף ב"ל חפילין דאסור להפרידן [וא"ן לא קו"ל הכי]
 משום מחיקת השם ולכך פוסל שם נגיעת דאיו ראו לבינה עכ"ד.

הוי כתב ואפילו צגט פסול בלא רגל ימיו של יו"ד ולכך לא הוי
 נוחא ל"י להגמ"ה צחי לענין קולו של יו"ד דהוא לפירש"י רגל ימיו
 של יו"ד דכיון דבמזוחה ותפילין אפילו כתיבה תמה מטעב מ"כ"ש
 דבר דבלא זה לא הוי כתב כלל ולכך פריך הא נמי פשיטא דאפילו
 צגט פסול ומתח"ן לכדרי' אמר רב דהיינו לענין מוקף גויל דזה
 הוי כתב דהרי צגט כשר רק חס לא הוי ואשמועינן מהני דבמזוחה
 אפילו כתב חס מטעב (ואע"פ שרש"י פי' פשיטא וכו' דבעינן
 כתיבה תמה וכו' י"ל דהכי פירושו דכיון דאפילו כתיבה תמה
 צעינן ח"כ פשיטא דמה דאיוו כתב כלל מטעב דל"כ מ"א פריך
 פשיטא דלמ"א היא גופא קמ"ל דבעינן כתיבה תמה כ"ל) וממילא
 י"ל דכיון דהא דחק תוכות ילפינן מן וכתב ולא והקק ולא ממטעינן
 מינה אלא דבר דפסול משום וכתב דהיינו דלא הוי כתב כלל אצל
 דבר דממטעינן מן חס ע"ז לא ש"ך למעט ולא והקק ח"כ דבר
 דצגט כשר הרי חזינן דהוי כתב ממילא וכו' דבסח"ס פסול משום
 דלא הוי חס מ"מ מועיל גרידה ולא הוי חק תוכות ולכך שפיר
 הדין צנדקן אות להצרתה כיון דשם כתב עלה נכי דלא הוי חס
 מ"מ מועיל גרידה אבל צרגל ימיו של יו"ד כיון דחזינן דהגמ"ה
 פריך ע"ז והא נמי פשיטא וע"כ הטעם כמו שכתבנו משום דבלא
 זה לאו שם אות עלה ומן וכתב ממטעינן לה וכמ"ש לעיל
 דאפילו צגט פסול דלא צעינן חס ממילא אינו מועיל גביה
 גרידה דהוי חק תוכות וכן לענין שלא כסדרן נמי גראה לי דחליא
 צחה אי ממטעינן לה מן וכתב או מן וכתבתם ולפי זה צרגל ימיו
 של יו"ד גם לשיטה רש"י צהפילין ומזוחות פסול משום שלא כסדרן
 חס לא כתבה עד שכתב לאחר"י כ"ל. — ח"ן לפי זה לכאורה לדברי
 ר"ח דמפרש דברי הש"ס צקולו של יו"ד היינו ראשה כפוף של א'
 שמאל וכיון דהגמ"ה פריך ע"ז והא נמי פשיטא ומתח"ן לענין מוקף
 גויל לכאורה ה"ח לנו גם צזה לומר דלא מהני חקיקה לקולה
 השמאלית וכן חס לא עשאו פסול משום שלא כסדרן וצחמת דעת
 כהגור כן הוא דבלא חקיקה פסול משום שלא כסדרן ומזכה צצני
 צמ"י ונראה דעמיה כמו שכתבנו אבל הרי הב"י כתב בשם
 הר"י הסכדרי דמהני חיקון ונראה שהסכים לדעתו וכן העו"ז צמ"י
 ל"ו, קשה לפימ"ש הרי הגמ"ה פריך ע"ז פשיטא ומתח"ן לענין
 מוקף גויל משמע דבלא זה לא הוי כתב כלל לכן גראה לפענ"ד
 דצחמת דברי ר"ח לריכין ביאור דהקשה על רש"י פשיטא דח"ן זה
 אות בלא זה ק"י הגמ"ה צע"מב והא נמי פשיטא, ועוד קשה
 לדבריו מ"א פריך הש"ס והא נמי פשיטא וכו' זה פשוט כ"כ
 דבלא קולא השמאלית פסול עד שחקשה לנו למה הנריך החנה
 לאשמועינן זה — לכן צחמת י"ל דר"ח לא הוה גרים צמ"ס
 ק"י זו והא נמי פשיטא לא נצרכה וכו' אלא לצטר דמתח"ן לענין
 קולו של יו"ד הוה נוחא להש"ס צחי זה רק ח"כ מציא הש"ס
 דין מ"י יהודה אמר רב דכל אות שאין גויל מוקף לה מ"י רוחות
 פסונה והמעין צמרדכי יראה דאיוו מציא ח"ך דר"י ח"ר צמ"ס
 לא נצרכה לכדרי' וכו' אלא צסחם מומ"ה חר"י ח"ר כל אות וכו'
 עיי"ש ולפי זה צע"מ רש"י ור"ח כל אהה על מקומו יבוא בשלות
 דרש"י נראה צהדיא מדבריו דהוי גרים כג"י דילן והא נמי פשיטא
 וכו' וא"כ ל"ק עליו ק"י ר"ח דהיא פשיטא דזה הוא צחמת ק"י
 הש"ס וס"ד דהתח"ן י"ל כמ"ש חתום דנוכה קלת מסנהדרין ל"ב
 ונער יכתב דגם בזה הקוף הוי כעין יו"ד ומתח"ן לענין מוקף
 גויל, ולר"ח דניהא ליה להש"ס צחי זה דקולו של יו"ד ח"כ ח"ה
 לפרש רגל ימיו של יו"ד דפשיטא דכיון דבלא זה לא הוי אות כלל
 ואפ"ה צגט פסול וא"כ ממטע מן וכתב ולא מן וכתבתם וע"כ
 לריך לפרש קולו של יו"ד היינו ראשה כפוף דבלא זה נמי הוי אות
 ומ"מ צסח"ס פסול מן וכתבתם, וא"כ זכינו שפיר לדין דגם לר"ח

ש"א מהרש"א חק ב
 הר"ח ר' שמעון אבינא צצני

הרש"ג צחי למי שצטט שם וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ם
 בחיבורו פכ"ה מה"ש הי"ט שכחצו צב"ל, חבל הדמאי הואיל וראוי
 לעניים וכו' מותר לטעמן, וכן מוכח להדיא מדבריו בפירוש המשניות
 בפרק מפנין שהיה גירסאנו כן צ"ש וליק על הרמב"ן והרשב"א,
 ועוד י"ל ליישב קושיתך על הרמב"ן דברי הא' ודל"י פשיטא דנבי
 דאסור להפקיר צצצת מי"מ לא חמיר יותר מכה דקוי"ל דאסור
 לתן מתנה צצצת, והרי מבוחר צצצ"ה סי' ש"י סקט"ו דפשוט
 דלורך צצצת שרי כמי"ש סי' שכ"ג וסי' תקי"ו עכ"ל וא"כ אם הוא
 רוצה לאכול הדבר של דמאי כגון דנפשו חשקה בו י"ל דמותר
 להפקיר וכסיו כדי שיכיה עני ויהיה מותר לאכלו דזה הוי כמו
 לורך השצת דע"י הפקר זה הוא מותר לאכול הדמאי ולכך שפיר
 מקרי דמאי חזי ליה הואיל דל"י צעי מפקיר נכסי וד"ק.

→ **בחזור** לנידון דין לעני"ד דברי העו"מ שהחליט דגם צצצת מקרי
 ראוי לצילה מסחברים צעמא עד שאין ראו לנו להסתפק
 בזה, וכבר אמרתי לך שיש להביא ראיה לזה מדברי הר"ן צצצת
 פי הצי"ת לענין אם מותר לחלוצ פרס צצצת לתוך האוכל וכתב
 דאע"ג דפרס צצצת לא חזי לאכילה והוי כבורר אוכל מתוך פסולת
 [או דכ"ד דש] מי"מ כיון דמלך עצמו הוא אוכל חלל דלרי"ה היא
 דרביע עלה דאסור לשהוט צרמה צצצת שפיר הוי כאוכל מתוך
 אוכל ואין כאן חיוב בורר או דש ובה"ד הי"ג לענין גרידה צין
 הדציקות שפיר מקרי ראו לצילה ואף שודעתו שיש לזהות דהתם
 שאני שכל המלאכות ממשכן ילפינן לה והתם פסולת גמור הוי
 ולא פסולת מלך איסור שצת ולהכי אין כאן חיוב אם בורר אוכל
 מתוך אוכל דלא הוי פסולת צעמא חלל מלך איסור שצת מי"מ
 כבר כתבתי דדברי העו"מ והצ"ח מסחברים מאוד ולדעתו כן עיקר —
 ומש"כ דהכ"ה פירוד צין הדציקות צצצת הוא איסור דאורייתא
 לא ידעתי מנא לך זאת אי משום איסור מחיקה הרי אינו מוחק
 אות שלם ולענין מחיקה צענין דווקא צ' אוחיות וגם אי משום
 כתיבה כדאמרין צצצת ק"ד כגון דנטלו לגייה דחית וכו' או לחגי'
 דדי' ועשאו ר' דחייב משום דהשלים את הספר לא דמי דהתם חי'
 צמקום צ' ז' לאו כתב הוא כלל וכן ד' צמקום ר' חבל הכ"ה כתב
 הוא חלל שאינו כתב חס דהא דצענין מוקף גיול הוא רק דמלך
 דצענין צצצת"מ כתיבה חמה כמבואר בתוס' גיעין דף כ' ובעור
 ה"ה סי' ל"ב חבל כתב שפיר הוי אף צאינו מוקף גיול וא"כ
 הא צצצת חלל דהא יימא דהס"ת כשר צצצת ג"כ צלל חיקון מלך
 דהוי ראו לצילה ח"כ אין הגרידה איסור וה"ה כיון דצלל"ה
 הס"ת כשירה ולי יימא דפסול צלל גרידה אז חייב מלך דהשלים
 הספר והכשירו כדאמרין צצצת ק"ד ה"ל ומזה י"ל דאע"ג דכתב
 הרש"ג צצצת ה"ל דכל הכשר ע"י גרידה גם צלל גרידה כשר
 מטעם דראוי לצילה מי"מ היינו דווקא צצציקות אוחיות להדי
 דהאות גרה"ה וקרא שפיר גם צלל הגרידה חלל דמי"מ פסול משום
 שאינו כתב חס ע"י שפיר אמרין דמי"מ חס ראו לגרידה שפיר
 כשר גם צלל גרידה כיון דאין כאן חסרון ועשות ואינו משתנה גוף
 הענין חבל דבר שפסול מלך דהאות משתנה לאות אחרת אע"ג דמהכי
 חיקון ע"י גרידה [כגון לדעת הסמ"ק ורשב"א בעור סי' ל"ב
 צחקקל"ה אחר שכתב כהלכתן דלא הוי לדידהו צצצ"ה בעור סי' ל"ב
 ולדין דלא קוי"ל כותיהו י"מ ביתר חיבה או אות צנוגול דנשתנה
 הענין ע"י הטעות ומי"מ גרידה מהי"ן] מי"מ עד שלא גרד פסול
 ולא אמרין דכשר מטעם דכל הראוי לצילה דברי הרש"ג א'
 צחי צצצת לוף ק"ד שם הוכיח מתוך גמ"י שם דאם גרד תגו של
 די' ועשאו ריש דצצצ"ה לא הוי חק תוכות וכשר ע"ש וקשה דברי
 הרש"ג הוא מארי' דהאי דינה לענין נגיעת אות לאות דכשר
 משום דכל הראוי לצילה וא"כ הי"י למח יחייב משום חיקון הספר

סוף הסימן לענין אם קדר את האזכרות, ואף הוא לא כתב שם
 חלל דכיון שגשגה בו עזירה עוב להחליפה ומשמע שאינו משיקר
 הדין ע"ש [ודברי הגאון מהר"ש בן פנחס צנוצ"י מה"ת חו"ד
 סי' קפ"ה שאוסר צצצ"ה ופי' כן דברי הנמק"י תמוהים וכבר
 ביארתי לכתוב כונת הנמק"י צחי לסימן ל"ב] וכיון דאם גרד
 הדציקות כשר ח"כ גם גבי אוחיות של השם הוי ראו לצילה ואמאי
 פוסל שם נגיעה לדברי המרדכי ה"ל ועכ"ה דכל דאסור לגרדו
 לעולם אף דאם עבר וגרדו כשר שוב לא הוי ראו לצילה וממילא
 צילה מעצבת צו ופסול, חבל הכ"ה צידון דין הצ"ח מטעם אחר
 קאחי עלה, לומר דכיון דמלך דיני ס"ה דלריך להיות ע"י כתיבה
 ולא ע"י חקיקה וגרידה וכדומה, דמלך מנוח זו של כתיבה ס"ה
 חזו דין על ס"ה זה שפיר הוי ראו לצילה דהיינו לגרידה
 דלא מקרי חק תוכות וכדומה, ורק דלריה הוא דרביע עלה מלך
 איסור שצת ואחמול היה הס"ת כשר וגם למחר יוכשר כיון דלא
 יהיה ראו לצילה, ח"כ ח"ה לפסול הספר לחלואין ציוס אחד יופסל
 וציוס אחד יתכשר, וא"כ הכ"ה ח"ה כחרי עעמא להכשירה חלל
 דמה שאינו ראו לצילה דהיינו לגרידה הינו מפאת דיני ס"ה
 שמתחת זה חזו רוי"ס לפסולו על שאינו מוקף גיול ומלך זה
 חזו דין על הס"ת זה, ועוד דציוס אחמול וציוס מחר הוא כשר
 איך אפשר לפסלו לחלואין ושפיר י"ל דהואיל דציוס מחר ראו הוא
 לצילה גם נכשיו הוא כשר, חבל לענין דמאי שהצ"ח י"ל דהתם
 כיון שאין חזו דין על הדבר זה חלל צצצת דחולל צלל"ה מותר
 לעלטלו, וצצצת לעולם אינו ראו לצילה, וגם מה שאינו ראו הוא
 מלך איסור שצת, וא"כ הדבר שאנו דין עליו דהיינו איסור עלטול
 הוא מלך איסור שצת, ומה שאינו ראו לצילה הוא ג"כ מלך
 איסור שצת מטעם דאסור להפקיר צצצת וכל אסורי שצת כהדא
 יינה דמהה קרא נפקא לן ועוד דלא גרע משאר כלי שמלאכתו
 לאיסור דהיינו למלאכה שאסורה צצצת דהוי ג"כ מוקף צצצת
 דכמעט כל המוקפות הם כן, לכן חפילו אי נימא דהכ"ה צצ"ה כשר
 חפילו צצצת מי"מ עדיין לא נתייבבה קושיתך על הרמב"ן מהך
 דמאי דמותר לעלטלו צצצת מטעם דל"י צעי מפקיר וכו', וצ"ה
 יש לזהות ראייתך מדברי המג"ה צחי תרמ"ו סק"ג צחי דברי
 הרמ"ה, דמלך דגוף דברי המג"ה תמוהים ליהיה מהני שם ראו
 לצילה הואיל דראוי למעט העצבים יתכשר אף צלל מיעוט מטעם
 דראוי לצילה, דזה תימא דראוי לצילה לא נאמר חלל דבר שאינו
 מטעם צצצת רק דמי"מ צענין כן למנוח, ע"ש שפיר אמרין דברי
 דאינו מטעם מי"מ צענין עכ"פ ראו לצילה לחומרה, חבל דבר
 דמעטב אף צדיעצד דיתכשר ע"י מה שראוי לצילה לא שמענו דמהכי,
 והרי צצצת"ה משמע דפוסל דר' ח"ה צדיעצד כמבואר ברי"ש לולג
 הגזול וצתו"מ שם, [וגם צצצ"ה אינו מבוחר דמעטס ראו לצילה
 קאחי עלה רק דהצ"ח פירש כן דבריו ואולי אין פירושו מוכרח
 כ"כ] ומלך זה יש לחלק כ"ל דשם כיון דעיקר החיוב הוא רק
 ציוס ראשון ואזי צבוט פפס אינו ראו לצילה דשאר ציוס אינו
 חלל מדרבנן וציוס ראשון הוא לעולם יו"ט חבל הכ"ה דראוי לצילה
 ציוס החול וגם ציוס החול יש לנו י"מ לענין ס"ה זה אם כשר או
 פסול ח"כ ח"ה לפסולו לחלואין [וא"כ חפילו אי מלכות ליהנות ניתנו
 ואם חיקון צצצת אסור לקרות בה צצצת זה מי"מ י"ל דמקרי ראו
 לצילה ציוס מחר וכדומה]. עכ"פ לפי ה"ל קושיתך על הרמב"ן
 חזקה מהך דמאי, וצצצת כשר העיר קושיתך צצצת"מ צפ"ה
 מה"ל לולג על הריב"ז צצצת שכתב ג"כ דאסור להפקיר צצצת,
 אך מה שחי' שם דלא כתב הריב"ז שאסור להפקיר צצצת חלל
 כשטומחו שיזכו צו חתרים, הנה ח"י זה לא יספיק לדברי הרמב"ן
 ה"ל דכתב צצצ"ה אף לענין ציטול חמץ דאין כונתו שיזכו צו

להחם את עמנו במקום עומאה ח"ו או צנית הזנות וטוילטרות. ומה שסיים הרב מצאנוה"א ז"ל בסוף סכל גדול שחדש אסור מה"ת בכל מקום, וגם מעכ"ת מפחד מזה, ואני אומר גם זה דאין בדבר ממש, דא"כ אף הו' נאמר שלא להשתמש בצבכני"ם באור העלוקטרי אף צימו החול משום דחדש אסור, וכן נאסור מליטע על צבאן או על אויער או על ציגיל משום דחדש אסור מה"ת, ולא כיו צימים הקדמונים, הלא ודאי צדצר שנתחדש צימים האחרונים ואנו רואים שהוא דבר טוב ויש בו חועלת לאדם על כגון זה לא נאמר כלל דהתח"ס דחדש אסור מה"ת ודוקא צדצר שכי' אפשר לעשות גם צימים הראשונים רק שאצותינו לא השתמשו בה מפני שכי' מהשצבים אוחו לפריעות וכעין השש חוקות הגוי, כגון לעשות פאטאגריפיה על קצר [מאיש הכפער] או לכתוב על המצבה כצבאן רק צבא אסור צבכרי"ם שיק ז"ל משום כלל דהתח"ס דחדש אסור מה"ת בכל מקום, אבל לא בצדצרים שכתבתי, ובה"ד להחם בצבכני"ם דנתחדש עמה תורים חדשים וכן הסקה חדשה ע"י דלמפק או עלקטער, פשיעה לי דצבא לא שייך כלל דהתח"ס דחדש אסור בכל מקום, כמו שנתחדש צימיו כמה דצרים עוצים והם חועלת לגוף ואנו עושים אותם.

ומה"ש גם מה שמסופק מעכ"ת על קהילתו שרוצים להמשיך עלקטרישע היילונג לתוך הצבכני"ם ומסופק מעכ"ת אם להחיר להם, לדעתו יש להחיר להם צפשיעות, אפי"ג שיקולים לצנות בית המדרש.

ומש"כ עוד מעכ"ת בשם הגאון מוויטען (י"ו) [ז"ל] שבצבכני"ם ג"כ לא ה"י צית המוקד ג"כ אין ראי' דמה ענין צבכני"ם לצבכני"ם, ועוד צבכני"ם הוא ארץ ישראל שהוא ארץ חמה אבל אכלנו לפעמים הקור גדול כ"כ עד שהוא ממש סכנה להפלה במקום קור כמו צבכני"ם ורא"ל לכוון כלל למי שמתפלל במקום קר כזה ודאי פשיעה דמוחר, ולדעתי הצוה צרכה למי שמתפלל ועושה עוצה לבני ישראל להנילם מלער הקור הגדול מאוד אצלינו צימות החורף את זה ראייתו להשיב הוה דעתי, וכל העטמים לאיסור כולם לדעתי כאין המה.

ידידו דו"ש וש"ת
שמעון גרינפעלד

סימן קמג.

בחודש אדר תרפ"ה לפ"ק. טעמיהאלי יע"א.

שוב"ט לכבוד ידידי הג"ג חו"ב וכו' כש"ת מו"ה שמואל מאיר הכהן נ"י רב או דומ"ץ בשיערנאוויץ אשר הוא עתה מדינת ראמעניען. כעת בתל-אביב, א"י.

מכתבו קבלתי; אם כי אינו מכירו עכ"ז השיבו צד"ת צפרע לאפרושו מאיסורי. ושאלתי היא להשר צבאלתו נפרך הדצר צבור"ר ששותין סחס יינס וקשא למלוא שם יין כשר, ושאל אם מותר לו לצרך צרכה חירוסין ונשוטין על סחס יינס, כי צלח"כ אין שותין ממנו רק ההתן והכללה, והם שותים צלח"כ סחס יינס וכן על מסיבה שמצרכין על הכוס וכן עושין הצדלה על הכוס ואם אין היין כשר רק סחס יינס אם מותר לו לצרך או לעשות הצדלה וישמו ממנו המכובין ששותין צלח"כ סחס יינס עכ"ל תוכן השאלה. ודעתי צבא לאסור, מאחר שפסק צש"י סימן קצ"ו דאסור לצרך על איסור הפילו איסור דרצין ומה שמצוה הבאר היעב שם צבס השוצה צאר עשק דעל סחס יינס מותר לכ"ע לצרך אין צדצרו ממש, דמהיכא תיתי ויהי סחס יינס קל יותר משאר איסור

גם מה שגראה מתוך דצריך דצבצת פי זכור החיוב מה"ת לקרות דווקא צב"ת שלימה צלי שום טעות, ג"כ לא ידעתי מנה לך זאת דאם חמנס דהר"ש כחצ צפי שלשה שאכלו דהחיוב בעשרה הוא מה"ת היינו משום דהליצור יכולה צידם ללחום עם עמלק ולא היחיד אבל לענין דבעינן דווקא ס"ת שלימה צלי שום נגיעת אות להדדי נראה לי דאינו אלא מדצבצן כשאר קריאת החורה, ולשיטה הרמב"ם צבשו המוצה צב"י וי"ד ס"י רע"ע וצלו"ה ס"י קמ"ג דמוחר לקרות ולצרך על ס"ת שהסר או יהור אות בה"ד כ"ג צפי זכור שפיר מקיימין צבזה המ"ע של זכור את אשר עשה לך עמלק, והאמת שצב ראייתו לאדמו"ר הגאון ז"ל צבצרו שו"ת מהר"ם שיק חלו"ה ס"י שלי"ו שג"כ נראה מדצרו דבעינן ס"ת כשירה, אבל להעטם דכחצ שם משום דילפינן מגילה מנה דבעינן ספר א"כ הו' דומיה דמגילה והנה צמגילה גופה קו"ל דהסר ויתיר אינו פוסל וא"כ כ"ש דאינו מעכב דיעצב מוקף גוויל צאיזה חיבות דלא יגרע מחילו חסרו לגמרי.

דברי צנך
שמעון גרינפעלד מחוסט

סימן קמב.

בעוה"י טעמיהאלי יע"א.

שוב"ט לכבוד ידידי הרב הג"ג חו"ב וכו' כש"ת מו"ה יעקב צבי כ"ץ נ"י אבדק"ק סאבאסלוי יע"א. כעת באמסטרדאם יע"א.

אחדשה"ט קבלתי מכתבו על דצר שאלתי צישוב סאוואטעא שרוצים להסיק צבכני"ם כדי שיהי יכולים להחפלה שמה צחורף בעת הקור צבכמה מקומות נחפשע היתר, ומעכ"ת כחצ שהשד"ח מציא ממכה אחרונים לאסור וכן הג' מצאנוה"א ז"ל חוסר ושאל הו"ד, וכבר נשאלתי צבזה זה כמה וכמה שנים מצבצ צבכני"ם נ"י והתרהי צפשיעות, וצמקומי אינו עומד להחיר ועטם האוסרים לא נראה לי כלל דמש"כ צבס צעל הצוואה השדה עטם לאסור דיש לחוש דילכו שמה כדי להחם את עמנו ואין נכנסין שמה צבמה מפני ההמה, לא נראה לי לעשות צזירות מדעת עצמינו, וכיון דלא מצינו צזירה זו צש"ם לא צזרי לה ויפה כחצ גם מעכ"ת דא"כ אף הנו נאסור להדליק נרות שמה ינך שמה לקרות חוגרת או דצר אחר, הלא ודאי אין הנו צזרין צזירות מדעת עצמינו ועוד כרי אמרו חז"ל הו' מהצב הפסד מלוח וכו', ואם לא יהי שם חגור להם יהי להעולם צער גדול מפני הקור ולא יהי יכולים להחפלה צכוונה ויהי מוכרחים להחפלה צמהירות ואם יחפלו צמקום צר אחר לא יהי יכולים להחפלה כראוי מפני דחקות המקום, ועוד אמרו חז"ל יקבע חדס מקום לחפלתו, ולדעתי פשיעה שיש לדחות השש זה של הרב מצאנוה"א ז"ל, צשציל החשש שלה יחפלו צכוונה ולא יאמרו התצות כראוי וגם החלושים לא יצלו להחפלה כלל, ולכן לדעתי מלוח להעמיד חגור להם צבכני"ם צמקום דאפשר, ועוד הני אומר דמש"כ הרב מצאנוה"א ז"ל דצביאה להחם צבכני"ם הוה איסור, לדעתי אינו דאדרצה מצינו דהשיצה צבכני"ם או צבכמדי"ר הפי אינו מהפלה ואינו לומד שם ג"כ מלוח הוא כדאי"ת צלו"ה והרי צפי אמרו צמשנה דצצות הולך ואינו עושה שער הליכה צידו ועדיף עפי מלה הולך ולה עושה, ומי שאין לו עסק והולך לישצ צבכני"ם או צבכמדי"ר ישיצה צעלמה מלוח הוא עושה, וישיצה צמקום קרוש נותן יר"ש צצבו של חדס כמו שישצה צשיטתיות וצמקומות שטובים איסורים מקלקל את ההדס בה"ד צישצ צמקום שטובים מותי מנהקן את ההדס, ולא נאמר צש"ם

שיל"ת

ספר

חתם סופר

דרשות

השלם המפואר

כרך שלישי:

פרשת שקלים, ערב ר"ח אדר, ז' אדר
פרשת זכור, פורים, פרשת פרה, פרשת החודש

מרבנו משה סופר זצוק"ל
בעל שו"ת והידושי "חתם סופר"

יצא לאור במהדורה הראשונה בשנת תרפ"ט מכת"ק,
בתוספת ציונים מתנגדי ומחז"ל, והערות "שער יוסף"
על ידי הגה"צ רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל חתן הג"מ שלמה אלכסנדר סופר זצ"ל
בן מרן רבי שמעון סופר זצ"ל אבדק"ק קראקא ובעל מכתב סופר
בן מרן רבנו המחבר זצ"ל

ועתה יוצא לאור במהדורה מושלמת חדשה ומפוארת
על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיד"ק ירושלים תוכב"א
תשע"ה

מהדורת נוסענצווייץ

דרוש א

[לפרשת פרה תקס"ב לפ"ק]

זהו השגחה נפלאה מאת ה' לטוב.

כשזכים לישועה קודם הגאולה מבינים שהשי"ת הוא המושיע

וזוהו הארץ הנשמה היתה כגן עדן, אחר שסבלו יסורים הושיעם ה', והיתה זה בשעה שהערים בצורות ישבו, כי בעת הגאולה השלימה כתיב (זכריה ב' ח') פרוצת תשב ירושלים, אמנם עתה הם בבחינת בצורות, ומ"מ היתה כגן עדן, מזה ידעו ויבינו כי ה' יתברך הוא המושיע לעמו ישראל מכל צרותם, הוא המסיר יגונם ואנחותם, ונפשות עגומים שמת לטובה, אמן.

בהפמדה (יחזקאל ל"ו ל"ה), ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות וגו' בצורות ישבו, וידעו הגוים וגו' כי אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה אני ה' דברתי ועשיתי. ר"ל שהיתה כגן עדן שהוא התענוג היותר גדול, ומ"מ אין אדם זוכה לו אלא על ידי יסורים תחלה (ברכות ה' ע"א), ה"נ אחר שסבלנו צרות יושיענו ה'. ואם תהיה כזאת בשעת גאולה שלימה אין חדוש כל כך, אבל ואני בתוך הגולה, ומ"מ ירומם ה' קרן עמו,

אחרי שזכרים צרות ויסורים זכים לתענוגים גדולים אפילו בזמן הגלות

דרוש ב

[תשא ופרשת פרה תקס"ג לפ"ק]

ופקדתי (שמות ל"ב ל"ד), שחטא עגל שמור בכל דור (סנהדרין ק"ב ע"א). ולרבי משה דרשן שפרה מכפרת ה"ה נמי העסק בה מכפר, ע"ד (הושע י"ד ג') ונשלמה פרים שפתינו (תנחומא אחרי י'). וידוע נמי מי שאינו מודה שקרבן פלוני מכפר על דבר פלוני אזי אין לו כפרה בו (רמב"ם הל' שגגות פ"ג ה"י).

לפי ר"א שהפרה אינה יולדת א"א לומר שהיא מכפרת על העגל

והנה רבי אליעזר דאמר פרה בת שתים דוקא, וידוע דפרה בת שתים אינה ראויה להוליד, כמבואר ריש פ"ג דבכורות (י"ט ע"ב) במתני', ואי הוה ס"ל כרבי משה דרשן תבוא אמו ותקנח צואת בנה היה יותר ראוי לקחת פרה

בילקוה פרשת חקת (רמז חשנ"ט), כשעלה משה למרום מצא להקב"ה, אומר הלכה מפי אומרו, אליעזר בני כך הוא אומר פרה בת שתים עגלה בת שנתה, אמר לו ריבונו של עולם עליונים ותחתונים שלך ואתה אומר הלכה בשמו של בשר ודם, אמר לו צדיק אחד עתיד לעמוד מבני ור' אליעזר שמו, ותחלת עסקו בפרשת פרה, כך הוא אומר פרה בת שתים וכו', אמר ריבונו של עולם יהי רצון שיהיה זה מיוצאי חלצי וכו'. והענין תמוה. יש לפרש כך, ידוע כי לדעת רבי משה דרשן הפרה מכפרת על מעשי העגל (רש"י במדבר י"ט כ"ב), וידוע נמי וכיום פקדי

חטא העגל מתכפר בכל דור ע"י שעוסקים בפרשת פרה

הראוי לילד, אלא על כרחך לית ליה לרבי אליעזר דפרה מכפר על מעשי עגל, וכיון שכן אין לו כפרה בה על חטא עגל השמור לדורו של רבי אליעזר, ואי היה תחלת עסקו של רבי אליעזר בפרשת פרה בדין אחר, כבר מתכפר קודם שחידש דין זה, וכבר אתכפר ליה מקמייתא, אבל להיות תחלת עסקו בדין זה נמצא שלא נתכפר כלל בפרשת פרה.

והנה אמרו במסכת עדיות (פ"א מ"ו) מפני מה נשנה דעת היחיד בין המרובים לבטלה ע"ש, וה"נ קשה גבי הקב"ה מה לו להזכיר דעת רבי אליעזר לבטלה, כיון שאין הלכה כמותו. אמנם לפי הנ"ל אמר הקב"ה כן בשמו מפני

ה' הזכיר את דעת ר"א כיון שלשיטתו אין כפרה על העגל

שיש נפקותא בדיני שמים אם לכפר לו חלקו בעגל או לא.

וזה היתה שאלתו של משה רבינו ע"ה, מה לו להקב"ה להזכיר דברי היחיד לבטלה, ולגבי הקב"ה לא שייך תירוץ המשנה דעדיות^א, ותירץ לו הקב"ה צדיק אחד עתיד לעמוד ויהיה תחלת עסקו בפרשת פרה, ויאמר כן בתחלת עסקו, נמצא שלא יהיה לו כפרה בפרה, והתפלל משה רבינו ע"ה שיהיה מיוצאי חלציו שאינם צריכים כפרה על חטא העגל, שהרי אמר לו הקב"ה ואעשה אותך לגוי גדול (במדבר י"ד י"ב), שמע מינה שיוצאי חלציו שלו אינם בחטא עגל ואינו צריך כפרה^ב.

משה התפלל שר"א יהיה מיוצאי חלציו כדי שלא יצטרך כפרה

חורבנו כמיתתו כי היום יהיו אותיות איכ

וה"נ רמז וזאת באהל (בכ התורה ועל מית מית"ה, ובייחוד באהל, ור"ת ה' אותיות איכ"ה, ו בדין העייר (איכו שהוא התורה, כו א' ל"ג) על פסוק הדר"ה (איכה א' ו' הנ"ל מתיבות א תשאר איך ישב על פי מה שרמזו אבינו בית אל מ י"ב ח'), שרומז ע אברהם אבינו ע"ו הנקרא בית אל ל וקדש קדשים לנ שהוא בית המדר למזבח למזרחו, רומז ללשכת הג (דברים ל"ג כ"ח) ו חורבן בית המ מדרשות ונגזר ע שיתרכו ר"ל (כו ישב בד הע"י, ה

כמה פסוקים הרומזים לתורה ומיתת צדיקים

דרוש ג

בעוה"י, לפרשת שמיני והוא פרשת תקס"ה לפ"ק

כי היום יהו' נראה אליכם (ויקרא ט' ד'). הנה רמז בכאן רמז גדול כי עיקר גילוי השכינה הוא במלת אנכ"י שבמתן תורה, כמי שאומר הריני בכל מקום שתקראני. ועיקר הסילוק וההסתור רמז במלת איכ"ה שבשעת חורבן בית

בר"ת איכ"ה אנכ"י נרמזים גילוי השכינה ומיתת צדיקים

המקדש, לשון אי כה"א, כשואל אי"ה המדה הנקראת כ"ה^ב, או איכה, וכשם שבשעת בריאת העולם רמז בנין בית המקדש וחורבנו בבת אחת בפסוק (בראשית א' ב') והארץ היתה תוהו ובהו (בי"ב ז'), ה"נ מיד בחנוך המשכן נרמז

א. "שאם יאמר האדם כן אני מקובל, יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת". וע"ע שם מ"ה. וראה עוד להלן ח"ג פרה דרוש ה [ר"ט א'] ד"ה במדרש. ב. בליקוטי חבר בן חיים ת"ד הוסיף בשם מרן: "כי זולתו, אפילו שבט לוי שלא חטאו עכ"פ ערבות היה להם, ומשה רבינו ע"ה שהיה בהר סיני הוא לבדו אינו צריך כפרה". וכ"כ מרן בתת"ס עה"ת קרח פ"ח א' ד"ה אל. א. ראה זהר ח"א כ"ט ע"א: "ויקרא ה' אלוקים אל האדם ויאמר לו איכה (בראשית ג' ט'), הכא רמז ליה דעתיד להרבא בי מקדשא ולמיבכבה איכה, הדא הוא דכתיב איכה ישבה בדד, אי"כ"ה". ב. עיין רבינו בחיי במדבר ו' כ"ג ד"ה וע"ד הקבלה.